

Täysistunto

Torstai 21.4.2016 klo 16.00—19.18

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 19.18.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (16.00—17.54) ja toinen varapuhemies Paula Risikko (17.54—19.18).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Muistutan, että kysymysten ja vastausten enimmäispituus on 1 minuutti.

2.1. Suullinen kysymys julkisten palveluiden yhtiöittämisestä (Eero Heinäluoma sd)

Suullinen kysymys SKT 43/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäinen kysymys, edustaja Heinäluoma.

Keskustelu

16.01 **Eero Heinäluoma sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksessa on viime viikkoina tehty isoja ratkaisuja. Näillä näyttää olevan yksi yhteinen piirre, ja se on se, että hallitus on laajasti yhtiöittämässä julkista toimintaa. Yhteisessä päätöksenteossa olevia kaikille tarkoitettuja julkisia palveluita ollaan siirtämässä markkinoille.

Maanantaina kuultiin liikenneministerin esitys laittaa maantiet, rataverkko ja vesiväylät osakeyhtiöön. Liikkuminen Suomen teillä ja vesiväylillä on tarkoitus muuttaa maksulliseksi. Moni kansalainen kysyy, mihin Suomea oikein viedään.

Huomasin, että perussuomalaisten ryhmäpuheenjohtaja Terho sanoi, ettei hallituksella ole vaaleissa saatua valtakirjaa muuttaa teillä liikkumista maksulliseksi. Arvoisa pääministeri, mitä hallituksessa oikein tapahtuu? Onko perussuomalaisten arvio, ettei hallituksella ole valtakirjaa yhtiöittämisohjelmaan, onko se teidän mielestänne perusteltua?

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

16.02 **Pääministeri Juha Sipilä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tästä yhtiöittämisestä on tehty turha mörkö. Tämä on kaukana yksityistämisestä, silloin kun haetaan erilaisia uusia rakenteita, joilla asioihin saadaan myöskin lisää läpinäkyvyyttä. Se, että ensinnäkin me haemme liikenneinvestointeihin, suuriin infrainvestointeihin, täysin uudenlaisia malleja, on minusta esimerkiksi pyrkimys, joka meidän kannattaa hyvin avoimesti, puhtaalta pöydältä käydä läpi. Tässä on kysymys selvityksestä, julkisesta keskustelusta, avoimesta sellaisesta, että löytyykö keinoja, joilla saisimme tehoa julkisten investointien vauhdittamiseen.

Mitä tulee sitten tähän liikennekaareen, niin päätimme myöskin, että kun on kysymys valtavan suuresta uudistuksesta, käymme ensin siitä julkisen keskustelun: pyydämme palautetta ja sen jälkeen sitten linjaamme hallituksen esityksen myöskin ottaen tämän näkökulman huomioon.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan.

16.03 **Eero Heinäluoma sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa pääministeri, te ette nyt tainnut vastata minun kysymykseeni. Edustaja Terhohan sanoi, että näin suuren kokoluokan asioista pitäisi olla vaaleissa saatu valtakirja näin valtaviin muutosten tekemiseen: että liikkuminen Suomen teillä ja vesiväylillä tehdään maksulliseksi. Silloinhan ei enää rakenneta yhteisillä verovarjoilla koko maata palvelevia liikenneväyliä vaan raha tulee kuvaan mukaan.

Tällä on tietysti valtaisia vaikutuksia myös ihmisten tasa-arvon kannalta, ei vähiten aluepolitiikkaan, mutta myös maksukyvyyn kannalta. Mitä tämä teidän markkinaohjelman tarkoittaa Pohjois- ja Itä-Suomelle, harva-asutuille seuduille?

Kysyn vielä kerran, miksi te ette puhuneet tästä valtaisasta yhtiöittämisäällöstä vaaleissa yhtään mitään. Eikö ole vähän epäreilua vaalien jälkeen ottaa tämä ohjelmaan mukaan?

16.04 **Pääministeri Juha Sipilä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ei nyt kyllä pidä paikkaansa. Esimerkiksi puolueeni ohjelmassa oli Infra Oy -ajatus, ja siitä käytiin julkista keskustelua myöskin tässä salissa — tai tuossa vanhassa salissa — useaankin otteeseen.

Teimme esityksiä siitä, että Infra Oy:n kautta saisimme julkiseen rahoitukseen vauhtia. Millä sitä sitten rahoitetaan? Tämä on juuri se kysymys, josta haluamme nyt käydä avointa keskustelua. Meillä löytyy digitalisoinnin kautta, digitaalisten palvelujen kautta, myöskin uusia liikennetoimintamahdollisuuksia, mitä kautta näitä investointeja voidaan rahoittaa. Meillä löytyy myöskin luonnollisia malleja, esimerkiksi siltayhteyksien rahoittamiseksi korvaamaan nykyisiä lossiyhteyksiä, joissa maksajana voi olla se tulevaisuuden elinkaari ja ne kustannukset, mitä yhteiskunnalla olisi siitä joka tapauksessa ollut.

Tätä keskustelua kannattaa käydä nyt hyvin avoimesti, uudistushenkisesti, ilman pelkoa ja näitä sanoja, jotka täällä vilisevät koko ajan: uhka, riski ja niin edespäin.

16.05 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taisin istua noissa vaalikeskusteluissa itsekkin teidän kanssanne keskustelemassa ja minä en kyllä muista sellaisia keskusteluja, joissa puhuttiin hyvinvointivaltion sijasta markkinavetoisesta yhteiskunnasta, mitä te olette nyt rakentamassa tällä omalla toiminnallanne.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Tämän päivän Hesarin haastattelussa totesitte, että puukkoja sataa sieltä ja täältä. Haluan nyt tässä ainakin todeta sen, että sosialidemokraatit tarjoavat vaihtoehtoja tähän keskusteluun. Me tarjoamme semmoista vaihtoehtoa, jossa kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu suomalaisessa yhteiskunnassa. Nyt se meidän pelkomme tässä hallituksen ilman mandaattia toteuttamassa yhteiskunnan isossa muutoksessa on se, että täällä tulee lompakko taas päättämään sen, kuka voi ostaa palveluita, kenellä ei ole rahaa siihen. Te olette rakentamassa yhteiskuntaa, jossa eriarvoisuus lisääntyy, jossa yhteinen tasavertainen kohtelu ihmisten kesken ei toteudu. Mitä vastaatte tähän?

16.06 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo ei kyllä nyt pidä paikkaansa, etteikö Infra Oy olisi ollut keskustan vaaliohjelmassa. Se on takuulla ollut siellä. Olemme pitäneet sitä jatkuvasti esillä, ja nyt sitä asiaa, sitä kokonaisuutta, selvitetään.

Mitä tulee sitten tähän markkinavetoisuuteen: en näe kyllä tässä mitään ongelmaa, jos meillä on 100-prosenttisesti valtion omistamia yhtiöitä, joiden kautta sitten suoritetaan liiketoimintaa ja pystytään myöskin käyttämään niitä rahoitusinstrumentteja, mitä markkinoilla on.

16.07 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mitä te nyt tässä olette yhden vuoden aikana esittänyt: ensin te sanoitte, että te yhtiöitätte Suomen veronmaksajien omistamat metsät ja luonnon, sitten terveystalvet, (Hälinää) ja sitten, arvoisa puhemies, nyt sitten maantiet, tiet, vesiväylät ja rautatiet. Jos kerran on niin, että te sanoitte, että te tälle haitte valtakirjaa vaaleissa, niin fakta on se, että teidän varapääministeripuolueenne sanoi, että teillä ei ole valtakirjaa toteuttaa tätä hanketta. Se on melko kovasti sanottu. Ja jos kerran tässä on nyt vain kyse selvityksestä ja jos kerran toinen hallituspuolue on sitä mieltä, että teillä ei ole valtakirjaa toteuttaa tätä hanketta, niin minkä takia te haluatte tätä koko alaa pitää puolitoista vuotta löysässä hirressä? Onko se järkevää tai onko se ylipäättänsä edes mahdollista?

16.08 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Metsät, vedet ja luonto on yhtiöitetty teidän mukaanne. Neliösentiäkään ei ole metsiä, ei vesiä eikä soita siirretty Metsähallitus-laissa yhtiön omistukseen. Minusta tämmöinen pelottelu ja väärän tiedon levittäminen (Hälinää) ei ole kyllä oikein. Minusta meidän pitäisi päästä tässä keskustelussa eteenpäin. Metsiä ei ole yhtiöitetty, mutta sitä liiketoimintaa, mitä tehdään metsissä, on yhtiöitetty. Minusta meidän pitäisi päästä tässä poliittisessa keskustelussa aivan uudelle tasolle. Meidän pitäisi pystyä puhumaan faktoissa.

Mitä tulee tähän Infra Oy:hyn ja sen valtakirjaan, kehysriihessä on yhdessä sovittu, että tämä on niin iso asia, että emme ota tähän hallituksena kantaa, vaan selvitämme huolella sen asian, ja näin tulemme myöskin toimimaan. Siitä on myöskin pöytäkirjamerkintä.

16.09 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri oli viimeisessä vastauksessaan alussa oikeassa. On totta, että Metsähallitus-laissa, joka meidän mielestämme jo heikensi luonnonsuojelua aivan kohtuuttomasti, valtiolla säilyi maa- ja vesialueiden omistus ja yhtiö ei niitä omista. Mutta tässä olette ehdottamassa, siis teidän liikenneministerinne Berner on ehdottamassa, että koko tämä valtion väyläomaisuus yhtiöitettäisiin, ja tämä kertoo siitä, kuinka poikkeuksellisesta asiasta tässä on kysymys Suomen

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

historiassa. Siis se, että toiminnan, joka on kansanvallan alaista — se, miten meidän väyläverkot toimii, mihin panostetaan, on kansanvallan arvovalintoja — te olisitte siirtämässä kaiken yhtiöön, joka toimii kaupallisin perustein, on massiivinen hanke, siinä on valtavasti riskejä, ja se eriarvoistaisi liikenteen kehittämistä.

Me vihreät kannatamme liikennepolitiikan modernisaatiota, sitä, että voitaisiin harkita verotuksen ja maksujen painopisteen muuttamista, sitä, että otetaan digitalisaatiota käyttöön, sitä, että voidaan vapauttaa kilpailua siellä, missä valtio hallitsee jo näitä verkkoja, mutta me emme hyväksy ajatusta siitä, (Puhemies koputtaa) että valtion ja demokratian hallinta verkoista heikkenisi. Mitä te vastaatte tähän?

16.11 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä, että oikaisitte tämän virheellisen tiedon siitä, että metsäomaisuutta olisi yhtiöitetty. Näin ei tosiaankaan ole tehty.

Mitä tulee tähän toiseen osaan kysymystä, niin me olemme todellakin päättäneet selvittää sen, että löytyisikö tätä kautta uusia tapoja löytää vauhtia julkisiin investointeihin, infrainvestointeihin. Meillä on syntynyt korjausvelkaa yli 2 miljardia vuosien aikana. Me emme pysty tällä hetkellä riittävästi investoimaan meidän julkiseen infraan. Minusta tämmöisessä keskustelussa, että me haemme nyt avoimesti uusia tapoja löytää rahoitusta ja vauhtia näihin investointeihin, jotka ovat ehdottomasti edellytyksenä sille, että me voimme pitää koko maata asuttuna, tukea niitä biohankkeita, biotehdashankkeita, mitä meillä on ympäri maan ja niin edespäin, on kysymys asian huolellisesta selvittämisestä.

16.12 Matti Vanhanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Autoilijat maksavat tälläkin hetkellä kai 8 miljardia ja pääasiassa kilometripohjaisena eli bensan hinnassa, ja tämä jos jokin rasittaa myös maaseudun asukkaita. Meidän ongelmahan infrassa on se, että investointikyky on mennyt olemattomiin. Minun ykköshallitukseni aikana ylijäämäkaudella kyettiin investoimaan lähes 3 miljardia, kakkoshallituksessa 2,1 miljardia, Kataisen hallituksessa 1,9 miljardia ja tällä kaudella enää 700 miljoonaa, ja ennustan, että seuraavalla vaalikaudella alijäämärajoituksista johtuen vain joitakin satoja miljoonia. Eikö tämän koko selvitystyön tavoitteena ole se, että infrainvestoinnit voitaisiin moninkertaistaa? Toisekseen, eikö ole niin, että lähtökohta koko suunnittelulle on se, että vaikka kyse olisi yhtiömuotoisesta toiminnasta, niin investointipäätökset pitää tehdä poliittisella tasolla?

16.13 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri näin, tästä on kysymys, että me pääsisimme takaisin sinne vähintään 2 miljardin investoinnin tasolle, mikä on mielestäni se minimitaso, millä me pystymme pitämään suomalaisen infran kilpailukykyisenä, ja se on myöskin työpaikkojen syntymisen edellytyksenä. Nämä päätökset, olipa se malli mitä tahansa, ovat ilman muuta poliittisten päätösten takana. Ei näitä päätöksiä siirretä markkinavoimien tehtäväksi, vaan ne päätökset syntyvät tässä salissa.

16.14 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri viittasi siihen, että tätä uudistusta tarvitaan, jotta koko maa saadaan pysytettyä asuttuna. Itse kannan huolta nimenomaan siitä, kun nykyään liikenneväylät kustannetaan veroeuroilla ja ne tulevat progressiivisen verotuksen kautta, jolloin suurituloiset maksavat enemmän kuin pienituloiset, ja myöskin nyt, kun tämä muuttuisi tämän ehdotuksen mukaisesti erilaisilla maksuilla korvattavaksi, ne olisivat tasasuuruksia kaikille, ja erityisesti tuolla maaseu-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

dulla, Itä- ja Pohjois-Suomessa, on hankala löytää vaihtoehtoa omalle autolle, jolloin näille ihmisille lankeaisi suurempi vastuu. (Puhemies koputtaa)

Kysyn myös näistä maksuista. Kysyn: mihin perustuu se ajatus, että osakeyhtiö olisi läpinäkyvämpi ja sen toiminta seurattavampaa kuin budjettirahoitus?

16.15 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä nämä ovat tälläkin hetkellä tasamaksuja. Kyllä polttoaineesta me jokainen maksamme saman senttimäärän veroa, joka ikinen, riippumatta siitä, millä kulkuneuvolla ajamme. Ja täällä kyllä liikenne maksaa huomattavasti enemmän kuin mitä me pystymme tällä hetkellä käyttämään liikenneinfran kehittämiseen. Tästä tässä on kysymys.

Mitä tulee sitten haja-asutusalueiden korjausvelan pienentämiseen, niin tämä hallitus on tässä tiukassakin taloudellisessa tilanteessa pystynyt löytämään 600 miljoonaa euroa siihen, että pistämme haja-asutusalueiden tieinfraa kuntoon ja paikkaamme tästä korjausvelasta noin yhden neljäsosan näillä hankkeilla.

16.16 Sampo Terho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä viikolla on tosiaan käyty hieman väärinkäsitysten sävyttämää julkista keskustelua liittyen tähän tieväylien potentiaaliseen, mahdolliseen, yhtiöittämiseen. Hallituspuolueet todella ovat yksimielisesti sitoutuneet siihen, että asia selvitetään ja muodostetaan tästä jonkinlainen teoreettinen malli, jossa sitten mietitään näitä erilaisia vaihtoehtoja. Ja on aivan totta, että esimerkiksi oma kantani asiaan on se, että tämä on hyvin laaja kysymys, johon esimerkiksi perussuomalaiset ei vaaliohjelmassaan ottanut kantaa, ja mielestäni tämä pitäisi vaalien kautta neuvotella hallitusohjelmaan. Tämä on minun henkilökohtainen kantani. Mutta ei pidä liioitella eikä pelotella päätöksillä, joita ei ole tehty. On aivan selvää, että Suomessa teiden käyttö on perusoikeus, johon kaikilla tulee olla varaa, ja näin tulee olemaan myös jatkossa. Edelleen korostan: ei pidä pelotella päätöksillä, joita ei ole tehty. (Mika Niikko: Juuri näin!) Herra pääministeri, kysyn vielä kerran, jotta kaikki epäselvyys katoaa: mistä hallituspuolueet ovat sopineet ja mistä eivät?

16.17 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin moeneen kertaan on korostettu ja myöskin ministeri Berner on asian esitellessään varmasti moeneen kertaan todennut, olemme päättäneet selvittää tämän asian huolella. Minusta tämä asia kannattaa selvittää. Näistä on niin paljon puhuttu eri vaaleissa. Keskustallakin on ollut kaksi vaalikautta ohjelmissa tämä Infra Oy. Selvitetään nyt huolella, onko siihen edellytyksiä vai eikö siihen ole edellytyksiä. On ollut esityksiä Remontti Oy:stä ja niin edespäin. Selvitetään nyt huolella, (Puhemies koputtaa) onko tämä parempi malli kuin nykyinen malli. Jos ei ole, niin pidetään nykyinen.

16.18 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhtiöittämismuunnoksissa ensin meidän kaikkien yhteiset sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut aiotaan yhtiöittää, laittaa raastasti markkinoille lastensuojelu, vanhustenhoito ja -hoiva, perusterveydenhoito, ja seuraavana askeleena samassa kehysriihessä te olette myös päättäneet lähteä selvittämään, ja ministeri selvästi suosittelemaan, sitä, että yhtiöitetään meidän tiet, meidän raiteet. Yhtiöittäminen on harppaus kohti yksityistämistä, se on päivän selvää.

Te perustelette tätä tämmöisellä italialaisella kikkailulla, jossa velkaa piilotetaan. Kyllä nämä samat rakennushankkeet voidaan tehdä ihan budjetin sisällä. Nyt te tavallaan laitatte

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

ne rahat piiloon, vaikka valtio saa lainaa halvemmalla kuin yritykset. Pitkän tähtäimen suunnittelua tarvitaan, siinä te olette oikeassa. Modernisaatiota tarvitaan, siinä te olette oikeassa. Mutta yhtiöratkaisu: se on puhtaan ideologinen, ja sitä ei tarvita. Kysymykseni onkin, pääministeri Vanhanen... — Sipilä (Naurua) — mitä luulette, pyöriikö Santeri Alkio haudassaan? (Naurua)

16.19 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Ehkä pääministeri Vanhanen voi vastata, arvoisa puhemies, mutta jatkan kuitenkin, ilmeisesti kysymys oli tarkoitettu minulle.

Minulle Santeri Alkio on yhteiskunnan intohimoinen uudistaja, ja minusta tämä keskustelu osoittaa sen, kuinka kaukana apatiassa tämäkin sali on, kun puhutaan uudistamisesta. Pelko ohjaa keskusteluja. Minä olen kuullut täällä pelkästään sitä, (Välihuutoja — Puhemies koputtaa) että mitä ei saa tehdä, mitä riskejä tässä on, mitä uhkia tässä on. Mutta kukaan ei ole vielä nähnyt täällä mahdollisuuksia näissä esityksissä. Ei kai tämä nyt voi, hyvänen aika sentään, olla ongelma, jos me haluamme selvittää tällaisen asian ja katsoa sen plussat ja miinukset ja sen pohjalta käydä sitten keskustelun ja tehdä yhdessä päätöksiä? Jos se ei johda parempaan, niin pitäydytään entisessä. Tätä kutsutaan uudistamiseksi.

16.20 Kalle Jokinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kerron, mitä tapahtui viime jaksossa eli viime vaalikaudella, kun perustimme parlamentaarisen korjausvelkatyöryhmän, ja sieltä kumpuaa tämänkin toiminnan toimeksianto. Tuo työryhmä kiinnitti huomiota kolmeen asiaan: 2,5 miljardin korjausvelkaan, siihen, että meidän pitää pyrkiä pitkäjänteiseen liikenneinfran suunnitteluun, yli vaalikausien ulottuvaan, ja siihen, että tuodaan uusia rahoitusmalleja eduskunnan harkittavaksi, millä infraverkon rahoittaminen turvataan.

Tätä työtä hallitus nyt tässä tekee eli pyrkii pitkäjänteiseen suunnitteluun, uuteen rahoitusmalliin, ja tämä oli parlamentaarinen työryhmä, jonka työn yksimielisesti kaikki eduskuntapuolueet viime kaudella allekirjoittivat. (Välihuutoja) Ja nyt hallitus tekee sitä työtä, tuo lausunnoille tämän esityksen, jotta kaikki voivat sitä kommentoida. Nyt se on arvioitava, ja tästä mennään sitten eteenpäin.

Kysyn pääministeri Sipilältä: miten arvioitte, pystytäänkö tällä nykyisellä vuosittaisella budjetoinnilla tai neljän vuoden kehysbudjetoinnilla vastaamaan tähän 2,5 miljardin korjausvelkahaasteeseen (Puhemies koputtaa) ja tähän 2 miljardin investointitarpeeseen, joka meillä vuosittain (Puhemies: Aika on jo täynnä!) edessä on?

16.21 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä julkinen talous ei pysty kantamaan näin suurta investointiohjelmaa budjettitaloudesta. Sen takia meidän kannattaa käydä rauhallinen keskustelu selvitysten pohjalta, löytyisikö siihen uusia instrumentteja, uusia elementtejä, joilla pystyisimme takaamaan sen, että suomalainen infra säilyy kilpailukykyisenä ja sitä kautta suomalainen työ, suomalaiset työpaiikat, ja että pystytään säilyttämään koko maa asuttuna. Kyllä tämä on surkeaa katsoa nyt tätä suomalaisten teiden kuntoa ja sitä, kuinka korjausvelka näkyy tuolla maakunnissa, varsinkin kun nyt taas tulee rospuuttoaika ja niin edespäin.

Meidän pitää saada tähän iso muutos aikaiseksi, ja iso muutos yleensä vaatii vähän poikkeuksellista ajattelua, ihan uudenlaista uudistusmieltä, ja sitä minä peräänkuulutan tältä

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

porukalta, että mietitään yhdessä, (Puhemies koputtaa) katsotaan yhdessä, olisiko tässä syytöjä isolle uudistukselle.

16.22 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri, te sanoitte äsken, että haette yhtiöittämisellä tehoa nimenomaan julkisiin investointeihin. Tämä sama ilmeisesti pätee ajatuksessanne myös sosiaali- ja terveyspalveluihin, koska linjaukset sielläkin ovat samansuuntaisia.

Kävin itse maanantaina neuvolassa kotikaupungissani. Sain aivan mahtavaa palvelua. Olen tyytyväisempi palveluiden käyttäjä, niin kuin varmaan kaikki ovat. En oikein ymmärrä ajatusta siitä, että esimerkiksi neuvoloiden yhtiöittämisellä olisi jotain lisäarvoa palveluiden käyttäjille — siis tässä järjestelmässä, joka on maailmankuulu ja josta me olemme tunnettuja. Mitä ihmeen lisäarvoa yhtiöittämisellä on esimerkiksi neuvolatoiminnalle? Ja nyt pyydän pääministeriltä tähän vastausta.

16.23 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olette aivan oikeassa siinä, että suomalainen neuvolajärjestelmä on aivan maailman huippua, niin kuin moni osa suomalaisessa terveydenhuollon järjestelmässä, aivan maailman huippua. Se, luokeeko siellä terveydenhoitajan palkkanauhassa kunta työnantajana, kuntayhtymä työnantajana vai nyt sitten tulevaisuudessa maakunnan omistama yhtiö tai maakunnan omistama osuuskunta, ei vaikuta siihen, että me edelleenkin pystymme käyttämään näitä järjestelmämme parhaita puolia. Emmehän me nyt hölmöjä ole ja tuhoa suomalaisen terveydenhuollon järjestelmän parhaita osia. Eihän tässä siitä ole kysymys. Tässä on kysymys tuottamisen ja järjestämisen erottamisesta toisistaan.

Puhemies Maria Lohela: Vielä edustaja Heinäluoma.

16.24 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Moni kakku päätä kaunis, ja kyllä te maalaatte tälle teidän yhtiöittämisvimmallenne loistavat tulokset. Se on semmoinen hokkuspokkus-temppu, joka tehdään, että kun rahat ja toiminta siirtyvät täältä, valtiolta, osakeyhtiöön, niin jostain tulee sinne lisää rahaa. Mistä se lisäraha mahtaisi sinne tulla? Se tulee käyttäjämaksuina, eikö niin? Käyttäjämaksuina! Te peritte siis tavallisilta kansalaisilta tavallisen tien käytöstä maksun koko maassa, ja osakeyhtiö ryhtyy määräämään tätä hinnoittelua, ja sitten eduskunta saa katsoa sivusta ja esittää hurskaita toiveita, mitä siellä pitäisi tehdä.

Oppositio ei ole tässä kritiikissään aivan yksin — luen tästä liikenneministeriön entisen kansliapäällikön lausunnon: "Tie- ja ratainvestointeja koskevien päätösten tulee kansanvaltaisesti hallitussa maassa olla poliittisia päätöksiä eikä niitä voida delegoida jollekin valtionyhtiölle." Onko teillä kertoa eduskunnalle, mistä tulee tämä lisäraha, jota tavalliset suomalaiset eivät joutuisi maksamaan käyttömaksuina?

16.25 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä tulevat olemaan edelleenkin tästä edespäin poliittisia päätöksiä, niin kun moneen kertaan on todettu, (Eduskunnasta: Mistä raha?) eli tämä toinen osa kysymystä on vastattu tässä.

Mistä sitten tulevat tulot sinne? Kerron yhden esimerkin tuosta oman kotikuntani läheltä: Hailuodon silta. Tällä hetkellä siinä kulkee lossi, jonka kulut ovat x miljoonaa euroa. Sitten se lossi pitäisi uusia, ja silta maksaa 60 miljoonaa euroa noin suurin piirtein. Me pys-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

tymme 12 vuoden takaisinmaksuajalla rakentamaan siihen sillan ottamalla huomioon sen, että meillä jäävät sitten nämä lossikulut pois ja meillä jäävät ne investointikulut sieltä pois. Tämä on yksi käytännön esimerkki siitä, (Hälinää) ja silloin me pystymme (Puhemies ko-puttaa) saamaan myöskin valtion budjetin ulkopuolelta rahaa tämän rahoittamiseksi, koska siinä on selkeä takaisinmaksusuunnitelma. Tämä on yksi esimerkki siitä. Näitä esimerkkejä löytyy miljoonia.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys ammatillisen koulutuksen säästöistä (Krista Mikkonen vihr)

Suullinen kysymys SKT 44/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Seuraava kysymys, edustaja Mikkonen.

Keskustelu

16.27 **Krista Mikkonen vihr:** Arvoisa puhemies! Hallitus on kohdentamassa valtavan, 190 miljoonan euron säästön ammatilliseen koulutukseen ensi vuodesta alkaen. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaitokset joutuvat etsimään 10 prosentin säästöt toiminnoistaan. Oppilaitokset ovat tehneet tehostamista ja toiminnan järjeistämistä jo ennen näitä uusia säästövaatimuksia, siltä osin keinot on pääosin jo käytetty. Käytännössä nämä uudet säästöt joudutaan etsimään vähentämällä opetusta, karsimalla ammatillisten oppilaitosten verkkoa ja vähentämällä aloituspaikkoja. Monilla alueilla ei tänäkään päivänä riitä kaikille nuorille koulutuspaikkaa ja monet 15—16-vuotiaat joutuvat lähtemään kauas kotoaan tahtomattaan koulutuksen perään. Kysynkin opetusministeriltä: kuinka paljon hallitus arvioi aloituspaikkojen edelleen vähenevän, ja miten hallitus arvioi aloituspaikkojen vähenemisen vaikuttavan siihen, että kaikille peruskoulun päättävälle nuorille löytyy jatkokoulutuspaikka?

Puhemies Maria Lohela: Pyydän nyt, että edustajat välttävät tätä muuta keskustelua, niin että kuullaan kysymykset ja kuullaan vastaukset. Ja nyt on ministeri Grahn-Laasonen vuoro puhua.

16.28 **Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on erittäin sitoutunut tähän ja tulee pitämään kiinni siitä, että jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle nuorelle löytyy koulutuspaikka toiselta asteelta — tästä pidämme tiukasti kiinni — samoin kuin apua ongelmiin, mikäli on sellaisia ongelmia, jotka estävät opiskelun, jotta sitten voidaan tasoittaa tietä päästä niihin opintoihin mahdollisimman nopeasti.

Edellinen hallitus valmisteli ammatilliseen koulutukseen mittavia leikkauksia, 260 miljoonaa, jos muistan summan oikein, ja tämä esitys kaatui ja jäi sitten perinnöksi seuraavalle hallitukselle. Me olemme päättäneet rakentaa ammatillisen koulutuksen 190 miljoonan euron säästöjen toteuttamiseksi rakenteellisen uudistuksen, niin kutsutun ammatillisen koulutuksen reformin, jossa uudistetaan koko ammatillinen koulutus: sen lainsäädäntö, ra-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

hoitus, tutkimukset, toimintatavat ja järjestäjä rakenne vapaaehtoisten fuusioiden pohjalta. Tämä on saanut erittäin innostuneen vastaanoton, nimenomaan tämä rakenteellinen uudistus ja toimintatapojen uudistaminen — työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisääminen, osaamisperusteisuus, opiskelijälähtöisyys — tässä uudistuksessa, ja teemme sitä uudistusta motivoituneesti yhdessä ammatillisen koulutuksen kentän kanssa.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen tästä aiheesta, ilmoittautumaan.

16.29 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on tekevässä reformia, mutta säästöt aiotaan kuitenkin ottaa käyttöön jo ennen kuin tämä reformi on valmis, joten oppilaitokset joutuvat etsimään nykyisen lainsäädännön mukaisesti säästöt nykyisestä toiminnastaan. Käytännössä tämä varmasti merkitsee sitä, että lähiopetusta vähennetään merkittävästi edelleen, kun jo nytkin monien käytännön taitojen oppiminen uhkaa jäädä heikolle tasolle, kun opetuksessa ei ole riittävästi käytännön harjoittelua — hitsaamista kun on vaikea oppia videolta. Omatoimiset ja lahjakkaimmat opiskelijat kyllä pärjäävät, hieman heikommat eivät näillä menetelmillä saavuta ammattitutkintoa. Miten hallitus aikoo varmistaa, ettei opetuksen laatu heikkene ja että nuoret saavat riittävät ammatilliset valmiudet koulutuksen aikana?

16.30 **Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen uudistuksessa keskeistä on nimenomaan yksilölliset polut, se että rakennetaan opiskelijan tarpeista lähtevä ammatillinen koulutus. Meistä jokainen ei välttämättä opi koulunpenkillä istuen, niin kuin perinteisessä koulumuodossa, vaan moni meidän nuorista oppii paljon paremmin esimerkiksi tekemällä. Ja siitä syystä tässä reformissa lisätään työpaikoilla tapahtuvaa, siis käytännönläheistä, oppimista, mutta huolehditaan toki myöskin siitä, että riittävät yleiset valmiudet saavutetaan, jotta pärjää elämässä silloinkin, kun muutosta tapahtuu väistämättä ja työpaikkoja katoaa ja uusia syntyy ja niin edelleen. Se on tässä ammatillisen reformissa aivan keskiössä. Viime viikolla julkistettiin selvitysmiesten raportti ja esitys uudesta koulutusopimusmallista, joka tuo ammatilliseen koulutukseen tämän työpaikalla tapahtuvan oppimisen elementtejä. Kaiken kaikkiaan tämä uudistus mielestäni vie ammatillista koulutusta erittäin paljon eteenpäin, ja sen myös aistii siitä ilmapiiristä, mikä tämän uudistuksen ympärillä on näistä talouden tiukoista realiteeteista huolimatta.

16.31 **Hanna Halmeenpää vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen jalona ja aivan oikeana tavoitteena on turvata koulutuspaikka jokaiselle nuorelle, joka peruskoulunsa päättää. On kuitenkin suuri ero sillä, missä tuo koulutuspaikka sijaitsee.

Näkisin, että tällaisia uudistuksia ja merkittäviä leikkauksia ammatilliseen koulutukseen suunniteltaessa olisi todella realistisesti arvioitava se, mikä on vaikutus koulutusverkkoon. Olisi myös huomioitava nuoren näkökulma, ehkäpä perheidenkin, kun puhutaan 15—16-vuotiaista.

Kysyn kuitenkin ministereiltä, oletteko arvioineet, mitkä ovat näitten ammatilliseen koulutukseen suunniteltujen leikkausten aluetaloudelliset vaikutukset. Sillä on myös väliä

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

aluetalouksille, missä koulutuspaikkoja on, missä on opiskelevia nuoria ja tulevaisuudessa ammattilaisia tekemässä työtä, aloittamassa yritystoimintaa.

16.32 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nimenomaan alueiden elinkeinoelämän ja työelämän mukaan saaminen koulutuksen järjestäjien kanssa hyvään yhteistyöhön on ihan tässä reformin ytimessä, samoin kuin se, että mielestäni on erittäin tärkeää, että toisella asteella ammatillinen koulutus on vetovoimaista ja hyvin saavutettavissa. Ja juuri näitä asioita pohdimme tämän reformin valmistelun yhteydessä.

Samaan aikaan sitten pystymme tekemään myöskin vapaaehtois pohjalta järjestäjäraakenteen kehittämistä.

Kerron omasta kotikaupungistani Forssasta hyvän esimerkin. Siellä oli aiemmin kaksi ammatillisen koulutuksen järjestäjää: FAI, joka järjesti nuorille koulutusta, ja Faktia, joka järjesti koulutusta aikuisille. Ja nämä kaksi fuusioitiin toisiinsa saman kaupungin sisällä. Syntyi uusi ammatillinen koulutus, jossa on enemmän mahdollisuuksia: yhteiset laitekanavat, yhteiset tilat, saatiin säästöä tilakustannuksista ja näistä laitteista. Nuoret ja aikuiset opiskelevat osittain yhdessä, millä on ollut positiivista vaikutusta myöskin siihen opiskeluyhteisöön ja monia muita hyviä vaikutuksia.

Eli näihin uusiin malleihin kannattaa suhtautua aika ennakkoluulottomasti.

16.33 Mikaela Nylander r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen kaavailmalla aikataululla on todellakin vaarana, että toimenpiteet johtavat ainoastaan siihen, että sopeutetaan toimintaa, ilman että keretään ja pystytään kehittämään opetusta ja toimintaa.

Toinen suuri ongelma, joka liittyy tähän kokonaisuuteen, hyvin hankalaan kokonaisuuteen, on kiinteistöjen luovutusrajoitukset. Kun toiminta supistuu, ei tarvita yhtä paljon kiinteistömassaa, mutta kiinteistöjä ei voida luovuttaa eteenpäin. Mitä hallitus aikoo tehdä tälle asialle?

Fru talman! Finansministeriet publicerade nyligen en rapport ur vilken det framgick att antalet undervisningstimmar inom yrkesutbildningen under 2014 sjönk med hela 5 procent, samtidigt som antalet studerande ökade med över 8 procent.

Miten hallitus aikoo varmistaa, ettei opetustuntien määrä vähene entisestään nyt, kun hallitus valmistelee (Puhemies koputtaa) tätä uutta lainsäädäntöä?

16.35 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinteistöjen luovutusrajoituksiin liittyen on ollut ongelmia. Ja niitä on nyt opetus- ja kulttuuriministeriössä ratkottu, niin että koulutuksen järjestäjät pääsivät nykyistä joustavammin eroon ylimääräisistä kiinteistöistä, jotka aiheuttavat runsaasti kustannuksia, ja tästä syntyviä säästöjä voidaan sitten kohdentaa enemmän opetuksen tarpeisiin.

Ja mielestäni on tärkeää, että nimenomaan panostetaan siihen opetuksen laatuun ja pedagogiikkaan ja pyritään varmistamaan ne yksilölähtöiset polut ja jokaiselle opiskelijalle räätälöidyt polut. Esimerkki vaikkapa: Usein aikuisten koulutuksessa on sellaista päällekkäisyyttä, että edellytetään oppimaan samoja asioita, joita on jo opittu esimerkiksi työelä-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

mässä tai aiemmilla koulutuspoluilla. Elikkä olisi järkevää tunnistaa paljon paremmin tämä aiemmin hankittu osaaminen ja opettaa sen sijaan niitä asioita, joita opiskelija ei vielä hallitse. Ja tätä esimerkiksi on yksilöllisten polkujen rakentaminen parhaimmillaan.

16.36 Nasima Razmyar sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri! Uudistukset ovat hyviä asioita, ja niitä pitää kannattaa — myös edelliset hallituskaudet ovat jo tehneet hyviä uudistuksia ammatillisella puolella.

Mutta sinänsä on väärin sanoa, että tehdään reformia leikkausten päälle ja uhalla. Tällä hetkellä leikkaukset tehdään ensin ja sitten tuodaan nämä teidän kuuluisat reformit, ensi vuonna tehdään jo mittavat säästöt. Nyt on muutenkin tulossa useita uudistuksia hyvin nopealla aikataululla, enemmänkin tarvittaisiin nyt siirtymäaikaa näille oppilaitoksille ja ennen kaikkea työrauhaa.

Onko teillä hallituksella olemassa edes jonkinlaista kokonaisohjausta siitä, mihin päin ollaan menossa? Ja sanoitte äsken, että lähiopetukseen ei tule muutoksia tai vaikeuksia. Oletteko sitä mieltä, että lähiopetusta vähentämällä ammattitaito säilyy samalla tavalla?

16.37 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelliseltä hallitukselta nimenomaan jäi tekemättä se rakenteellinen uudistus — senhän takia me tässä tilanteessa olemme.

Ja toisaalta täytyy sanoa, että kun tätä valmistelua olen tässä vienyt eteenpäin, niin olen jopa iloinen siitä, että edellisen hallituksen niin sanottu rakenteellinen uudistus, joka ei sisältänyt rakenteellisen uudistuksen elementtejä, kaatui silloin eduskunnassa viimeisellä viikolla, koska nyt voimme tehdä aidosti paremman mallin, jossa uudistuvat kaikki ammatillisen koulutuksen osat.

Se näkyy myöskin näistä kentän reaktioista: (Hälinää — Puhemies koputtaa) että vaikka taloustilanne on tiukka, vaikka joudumme tekemään myöskin säästöjä, niin rakennetaan ihan uudenlaista ammatillista koulutusta, joka vastaa paremmin tulevaisuuden muuttuviin osaamistarpeisiin. Maailma näyttää tulevaisuuden ammattilaisten silmin aivan toisenlaiselta, mitä työmarkkinat ovat olleet tähän asti tai mitä ne ovat nyt.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys päivähoitomaksujen korottamisesta (Katja Hänninen vas)

Suullinen kysymys SKT 45/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Seuraava kysymys, edustaja Hänninen.

Keskustelu

16.38 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Tämä hallitus ei valitettavasti tule jäämään historiaan tasa-arvon edistäjänä, päinvastoin. Hallituksen kovat säästötoimet niin varhaiskasvatukseen, koulutukseen kuin kansalaisten toimeentuloon ja työelämään tulevat varmasti heikentämään kansalaisten tasa-arvoa ja lisäämään eriarvoisuutta. Nyt hallituk-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

sen esitys korottaa päivähoitomaksuja iskee erityisesti keskituloisiin perheisiin, ja vaarana on, että maksut muodostuvat jopa työssäkäynnin esteeksi.

Arvoisa puhemies! Koska eilisessä täysistunnon keskustelussa ei ollut tasa-arvoministeri paikalla, kysyisinkin nyt ministeri Rehulalta, miten päivähoitomaksujen korotus edistää hallituksen tavoitetta työllisyysasteen nostamisesta. Vai eikö tämä tavoite koskekaan naisia? Ja toiseksi kysyisin, miksei esityksestä ole tehty kunnollista lapsi- ja sukupuolivaiikutusten arviointia.

16.39 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tasa-arvon tavoite koskee naisia, niin kotona olevia naisia kuin työssä olevia naisia.

Toisekseen, päivähoitomaksujen varhaiskasvatukseen liittyvien maksujen osalta tämä on lainvalmistelua, jossa on nyt laki tuotu eduskuntaan niillä tiedoilla, jotka lainvalmistelun tässä vaiheessa ovat olleet mahdollisia tuottaa. Se työ jatkuu nyt sitten eduskunnan osalta. Tehdään niin hyvä työ kuin mahdollista on.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan.

16.39 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Useat kunnat eivät ole ottaneet käyttöön hallituksen heikennyksiä varhaiskasvatukseen. On hienoa, että monissa kunnissa on päätetty pitää kiinni subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta eikä ole lähdetty kasvattamaan ryhmäkokoja. On mahdollista, että osa kunnista ei tule myöskään korottamaan päivähoitoasiakasmaksuja, ellei hallitus sitten pakota kuntia korottamaan niitä. Nyt ollaan kuitenkin tilanteessa, jossa perheet eivät saa yhdenvertaisia varhaiskasvatuspalveluita ympäri maata ja eriarvoisuus kasvaa. Hyvä perheministeri Rehula: Miten aiotte puuttua siihen, että kaikki perheet saavat hyviä, helposti saatavilla olevia ja kohtuuhintaisia varhaiskasvatuspalveluita ympäri maan? Miten siis takaatte perheiden yhdenvertaisuuden koko maassa?

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Grahn-Laasonen vastuualueella on varhaiskasvatus.

16.40 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kysyttiin varhaiskasvatuksesta hyvin laajasti. Suomalainen varhaiskasvatus on erittäin laadukasta, ja sen pedagogiikkaa jatkuvasti kehitetään. Tarjomme varhaiskasvatusta vähintään 20 tuntia jokaiselle lapselle. Tässä käytiin keskustelua näistä varhaiskasvatuksen maksuista, joihin liittyy maksukertymän lisääminen 54 miljoonalla eurolla. Tämä tavoite on hallitusohjelmassa.

Mutta haluan kysyä: kun tähän uudistukseen sisältyi toki maksujen korotuksia mutta siinä on huomioitu sosiaalinen oikeudenmukaisuus siten, että ensinnäkin kaikkein pienituloisimpien perheiden maksut ovat jatkossakin nolla euroa eli ei maksuja lainkaan, ja sitten yksinhuoltajaperheillä ja pienillä perheillä maksuja jopa pienennetään, eli yksinhuoltajien on tämän uudistuksen myötä kannattavampaa ottaa työtä vastaan, niin vastustatteko te tätä uudistusta?

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Rehula täydentää nyt.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

16.41 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edellisessä aiheessa, tai aiemmin tänään täällä kyselytunnilla, käytiin keskustelua siitä, mitä yhtiöittäminen vaikuttaa palvelujen sisältöön. Tässä on edustaja Hännisen kysymyksessä sama näkökulma, jota ei sovi unohtaa. Meillä säilyy jatkossakin lastensuojelulaki. Meillä säilyy jatkossakin vanhuspalvelulaki. Meillä on jatkossakin ministeri Grahn-Laasosen vastuulla oleva varhaiskasvatuslainsäädäntö. Ei se mihinkään häviä.

Toisaalta järjestämisvastuu palveluista on kunnalla: laittaa toimeen ne lainsäädännöt, joilla on velvoite, ja lähtökohtaisesti ei vain velvoite, vaan myös se toimeenpanon välttämättömyys siitä, että yhdenvertaisuus koko maassa toteutuu. Me olemme tilanteessa, jossa kuntayksikkö on esimerkiksi sote-palveluiden osalta osoittautunut liian pieneksi vastuunkantajaksi yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Mutta ei unohdeta tässä keskustelussa sitä, että muutetaan toimintatapoja, mutta sisältölainsäädäntöä ei olla muuttamassa mihinkään.

16.42 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä me vasemmistoliitossa tuemme nimenomaan sitä, että pienituloisten yksinhuoltajien päivähoitomaksut laskevat, mutta kyllä meitä samalla myös hämmentää se, että te haette yli 50 miljoonaa euroa säästöjä päivähoitomaksuja korottamalla. Tämä kohdistuu nimenomaan pienituloisiin lähihoitajiin, sairaanhoitajiin, lastenhoitajiin, joilta leikataan jo nyt ja säästetään paljon. Kaikki nämä leikkaukset kohdistuvat pienipalkkaiseihin naisiin.

Arvoisa ministeri, miten tuloerot kasvavat näiden päätösten myötä? Entä miesten ja naisten väliset palkkaerot? Missä viipyy tasa-arvo-ohjelma? Useita kysymyksiä, joita voi liittää tähän kysymykseen, kun liikutaan tällä sektorilla päivähoiton osalta.

16.43 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tasa-arvo-ohjelman osalta ollaan tilanteessa, jossa tällä tietoa huomenna on julkistettavissa samapalkkaisuusohjelma. Se tulee olemaan yksi olennainen osa työelämän tasa-arvokeskustelua, sitä konkreettisten toimenpiteiden listaa, jolla pyritään kaventamaan naisen ja miehen välistä euron eroa, joka tällä hetkellä on vajaa 17 senttiä. Työmarkkinajärjestöt ovat vahvasti sitoutuneet siihen, että samapalkkaisuusohjelma on olemassa, ja tosiaan, sen julkaiseminen on huomenna. Koko tasa-arvo-ohjelman osalta aletaan olla kalkkiviivoilla.

16.44 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lasten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen on yksi hallitusohjelman tavoitteita, ja lapsiperheiden toiveet nousivat korkealle, kun hallitukseen nimettiin oikein perheministeri. Nyt kuitenkin hallituksen perhepolitiikka on valitettavasti näyttäytynyt erilaisina perhetukien ja palveluiden heikennyksinä. Nyt tarvittaisiin myönteisiä viestejä, sillä syntyvyys on laskenut jo nälkävuosien tasolle. Jos halutaan väestön ikärakennetta ja kestävyysvajetta korjata, niin tarvittaisiin niitä myönteisiäkin viestejä perheille.

Annan teille nyt, perheministeri Rehula, mahdollisuuden: mitä myönteistä, konkreettista te lupaatte lapsiperheille, mitä perhemyönteisiä uudistuksia olette tekemässä?

16.45 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tähän pelon lietsonnan ja pessimismin kierteeseen, joka tässäkin salissa

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

tänäänkin on ollut liikkeellä: Ne uutiset ja viestit siitä, mitä muutoksia parempaan yriteen tehdä, eivät tavoita. Good news is not news.

Meillä yksi hallituksen 26:sta kärkihankkeesta on lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, ja sen osalta odotukset ovat todella kovat: muuttaa toimintatapoja, muuttaa paljon puhuttuja hyviä käytäntöjä sellaisiksi, että esimerkiksi lapsiperheet saisivat nykyistä enemmän kotipalveluja, muuttaa toimintatapoja niin, että niin sanotut hyvät käytännöt ennalta ehkäisevissä palveluissa voisivat levitä koko maahan. Koulun ja kodin yhteistyöstä ministeri Grahn-Laasonen varmasti pystyy — ja tiedänkin, että pystyy — oman viestinsä kertomaan. Meillä on useita hyvin käytännönläheisiä toimenpiteitä, joilla (Puhemies koputtaa) pyritään huolehtimaan siitä, että esimerkiksi syrjäytymistä kyetään vähentämään.

16.46 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sukupuolivaikutusten arviointi lainsäädännössä (Hälinää — Puhemies koputtaa) ei muuta lakia tasa-arvoiseksi — sen muuttaa vasta se, että otetaan huomioon nuo vaikutukset. Ja jos me nyt ajattelemme vaikkapa tätä päivähoitomaksua, niin VATT on tutkinut, että jos kotihoidon tukea lisätään 100 eurolla, niin se heikentää naisten työllisyysastetta 3 prosentilla. Ja nyt, jos me ajattelemme toisinpäin — nämä eivät tietenkään mene aivan yksi yhteen — että perheessä päivähoitomaksut nousevat toistasataa euroa, niin voidaan olettaa, että silloin, kun isä on kohtuullisen hyvätuloinen ja äiti matalapalkka-alalla, äidin työssäkäynti ei kerta kaikkiaan kannata. Kysyisinkin pääministeriltä: oletteko te huolissanne naisten työllisyysasteen kehityksestä?

16.47 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen huolissani niin naisten kuin yleisestä työllisyysasteen kehityksestä Suomessa, sen eteen tehdään kovasti toimia. Huomenna tulee ministeri Rehulan kertoma tasa-arvo-ohjelma, nimenomaan tasa-arvoista palkkaa koskeva ohjelma, ja minulla on sitä kohtaan paljon odotuksia. Se on kolmikannassa neuvoteltu. Toivottavasti nyt päästään todella eteenpäin siltä pohjalta, mitä siitä huomenna kuulemme.

16.48 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitusta voi tosiaan kritisoida siitä, että toinen käsi ei tiedä, mitä toinen tekee. Meillä kaikilla on tiedossa se, että Suomessa on heikko työllisyysaste ja naisten toimeentulo on heikompi kuin miesten toimeentulo, jos katsotaan palkkakertymiä. Silti te teette joka viikko sellaista politiikkaa, jolla te heikennätte naisten mahdollisuuksia osallistua työelämään. Tuossa edustaja Filatov otti hyvin esiin sen, miten päivähoitomaksujen korotus nimenomaan heikentää naisten mahdollisuutta osallistua työelämään.

Samoin se politiikka, mitä te teette esimerkiksi omaishoidon tuen alueella, tulee vaikuttamaan siten, että naisten työssäkäynnin edellytykset heikkenevät, näin lausuvat asiantuntijat. Tästä varmaan tullaan keskustelemaan lisääkin tässä salissa eri yhteyksissä. Mutta kysyisin nyt kuitenkin, että teettekö te hallituksessa lainkaan arviointeja siitä, miten teidän päätöksenne, tekonne vaikuttavat käytännössä naisten mahdollisuuksiin osallistua työelämään.

16.49 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nämä kyselytunnit ovat myös ministerin suuntaan informatiivisia. Tämä oli kyllä minulle uutinen, että omaishoidon tuen, perhehoidon kehittäminen ja selkeästi uu-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

delle tasolle vieminen, niitä harvoja asioita, joihin hallitus panostaa merkittäväällä tavalla lisäeuroja, on jotenkin tasa-arvon näkökulmasta kielteinen. (Hälinää) Tämä oli uusi tieto. Hyvä, että täällä tällaista tietoa on, mutta toivon, että se perustuu faktoihin.

Toisekseen, arvoisa puhemies, nämä hallituksen päätökset niiltä osin kuin niissä on tasa-arvokysymyksiä: te, jotka olette olleet hallituksen jäseninä, tiedätte, että ulkoa liimaten ei tasa-arvo toteudu, vaan se pitää olla valmistelussa mukana ja niin sanottu tasa-arvon valtavirtaistaminen on se työkalu, josta yritetään muistamalla muistuttaa eri ministeriöihin, että eri lakien valmistelun yhteydessä tasa-arvonäkökulma mukana on.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys työllisyyden parantamisesta (Anna-Maja Henriksson r)

Suullinen kysymys SKT 46/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Seuraava kysymys, edustaja Henriksson.

Keskustelu

16.50 **Anna-Maja Henriksson r:** Arvoisa puhemies, värderade fru talman! I svenska folkpartiet har vi länge talat om att vi behöver fler (Puhemies koputtaa) som jobbar. Det är med arbete vi skapar välfärd i vårt land, och det är på det sättet vi kan finansiera framtiden. Vi måste få ekonomin på fötter igen.

Myös hallitus on meidän kanssamme samaa mieltä siitä, että tarvitaan lisää työpaikkoja ja useamman ihmisen osallistumista työelämään. Tämä on hyvinvointiyhteiskuntamme rahoituksen ja ylläpitämisen kannalta aivan välttämätöntä.

Viime viikolla valtiovarainministeriö julkaisi taloudellisen katsauksensa, joka ennakoii 69 prosentin työllisyysastetta vuoteen 2018 mennessä, ja hallituksella puolestaan on 72 prosentin työllisyysasteen tavoite vaalikauden loppuun mennessä. On selvää, että ne toimenpiteet yrittäjyys- ja työllisyyspakettien kautta, jotka nyt hallitus esittää, eivät tule riittämään. Näin ovat myös ekonomistit muun muassa VATTista ja Suomen Yrittäjistä lausuneet Helsingin Sanomissa. (Puhemies koputtaa) Sen takia kysyn pääministeriltä: Millä lisäkeinolla (Puhemies koputtaa) aiotte tulla tähän 72 prosentin työllisyystavoitteeseen?

16.51 **Pääministeri Juha Sipilä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän julkisen talouden suunnitelman pohjalla vuoteen 2019 on ennuste, joka johtaa 69,4 prosenttiin työllisyysasteena. Meidän tavoitteemme on 72, eli kurottavaa riittää. Yhteiskuntasopimuksen on arvioitu täyttävän tuosta erosta noin prosenttiyksikön, vähän yli. Päästään pikkasen yli 70:een näillä toimilla, mitkä ovat siellä sisällä, ja sitten yhteiskuntasopimuksella. Sen lisäksi me julkistimme yrittäjyys- ja työllisyyspaketin, joka kuroo tuosta jäljellä olevasta noin puolestatoista prosenttiyksiköstä osan. Ja sen lisäksi me valmistelemme kehysriiheen lisätoimia, joilla yritämme vielä löytää lisäkeinoja siihen, että tuo 72 prosenttia täytyisi. Julkisen talouden suunnitelma eli se, että velaksi eläminen loppuu vuonna 2021, perustuu nykyiseen ennusteeseen. Jos pystymme nostamaan (Puhemies koputtaa) työllisyysasteen

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

tavoitteen mukaiseksi, (Puhemies koputtaa) velaksi eläminen loppuu jo (Puhemies: Nyt on jo aika täynnä!) vuonna 2019.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan.

16.52 **Anna-Maja Henriksson r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedämme myös, että keho työhyvinvointi maksaa meidän yhteiskunnalle valtavia määriä.

Det att människor mår illa på arbetsplatserna kostar vårt samhälle mycket, det går mycket pengar till förtida pensioneringar och till sjukdagpenning.

Tästä on myös THL:n professori Guy Ahonen lausunut monta viisasta sanaa. Nyt, kun hallitus on näitä työllisyys- ja työllistämismenetelmiä miettinyt, niin oletteko miettineet sitä, millä tavalla parannetaan työhyvinvointia niin, että ihmiset jaksavat pidempään työelämässään? Ja millä tavalla myös tässä voitaisiin tehdä sellaisia edistysaskelia, että voitaisiin säästää yhteiskunnalle miljardeja, koska me tiedämme, että keho työhyvinvointi tulee meille hyvin kalliiksi?

16.53 **Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä työssä jaksaminen ja työhyvinvointi on erittäin tärkeä ja merkityksellinen asia, ja tämän vuoksi sosiaali- ja terveysministeriössä on useita eri hankkeita menossa nyt nimenomaan tämän työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen kehittämiseksi ja edistämiseksi. Tänään viimeksi olen käynyt avaamassa yhden tällaisen projektin, ja uskon, että näiden tällaisten toimivien käytäntöjen ja mallintamisten kautta meillä on valtava mahdollisuus siihen, että ihmiset aidosti jaksavat ja pärjäävät siellä työelämässä pidempään. Se ei riitä, että me teemme näitä hyviä tavoitteita vaikka eläkeiän pidentämisestä, vaan aidosti täytyy olla niitä konkreettisia toimenpiteitä, joilla ihmiset kokevat sitä mielekkyyttä työelämässä ja pystytään niitä sairaspotilaita vähentämään ja saadaan semmoinen kokonaisvaltainen ote asiaan. Mutta se vaatii sitä, että meillä kaikki toimijat sitoutuvat tähän, myöskin yrittäjät ja erityyppiset järjestöt, (Puhemies koputtaa) totta kai valtiolta, mutta se on yhteistyötä.

16.54 **Carl Haglund r** (vastauspuheenvuoro): Fru talman, rouva puhemies! On erittäin hyvä, että hallitus yrittää tähän tarttua, ja tämä on erittäin suuri haaste. Tälle yhteiskuntasopimukselle annetaan aika suuri merkitys. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että nyt kun te tämän yhteiskuntasopimuksen lisäksi tuotte julkisuuteen erityyppisiä uudistuksia, jotka minun mielestäni ovat ihan hyviä, niin sitten samalla tietyt toimijat työmarkkinoilla ilmoittavat, että ne eivät sitten käy, että silloin yhteiskuntasopimus kaatuu. Tämä on mielestäni aika haastava kokonaisuus. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten pääministeri näkee tämän yhtälön, mutta pelkään pahoin, että on mahdollista, että tämä tärkeä sopimus onkin sitten joko vesittymään päin tai jopa pahimmassa tapauksessa kaatuu. Onko hallituksella sitten joku B-suunnitelma, koska sille on laskettu aika suuri merkitys?

Toinen kysymys, mikä on hyvin keskeinen ja joka liittyy tämän viikon uutisiin, on työnvälitys ja se, miten sitä voidaan uudistaa. Yritin jo viime viikolla kysyä työministeriltä,

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

mutten saanut selkeää vastausta, että voisiko työnvälityksen ja työvoimapalveluiden uudistaminen olla yksi niistä kysymyksistä, mitä valmistellaan nyt elokuun budjettiriiheen.

16.55 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on totta, että tämä yhteiskuntasopimuksen merkitys on tässä kokonaisuudessa suuri. Se on noin yksi neljäsosa niistä toimista, mitä tarvitaan työllisyysasteen nostamiseksi 72 prosenttiin. Nyt on tärkeää, että kaikki osapuolet vievät sitä määrätietoisesti samaan maaliin koko ajan, ja olemme rauhallisia ja provosoitumatta näistä eri viesteistä ja tilanteista.

Hallituksen kuitenkin täytyy tehdä monia toimia yhtä aikaa, ja niistä yksi on tämä työnvälitykseen liittyvä. Meillä on kärkihankkeissa mukana työnvälityksen kehittäminen. Me haemme siellä myöskin kokeiluja. Esimerkiksi meillä on ollut yksityisen työnvälityksen kokeilu tämmöisellä tulospalkkiomallilla. Tätäkin aiotaan nyt rajatusti kokeilla tai testata, mihin sillä päästään.

16.57 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täydennän vielä hieman tätä pääministerin vastausta, kun työministeri Lindström täältä puuttuu. Me olemme linjanneet tässä maakuntauudistuksen yhteydessä, että vuoden 2019 alussa te-palveluitten järjestämisvastuu siirtyy maakunnille, mutta että sitä voidaan käytännössä tuottaa, tehdä myös kuntien, kaupunkien, myös yksityisen sektorin ja järjestöjenkin toimesta. Sitten myös täällä salissa on ollut paljon toivetta siitä, että käynnistäisimme nopeasti erilaisia kuntakokeiluja tässä asiassa, ja tämä on menossa eteenpäin. Tiedän, että tällä viikolla on TEMin virkamiesvalmistelussa lähtenyt yhdessä valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa tämmöinen kokeiluhanke liikkeelle, jotta me saisimme jo vuosille 17 ja 18 sekä maakuntatasolla kokeiluja että myös kaupungeissa ja kunnissa kokeiluja.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys koulukiusaamiseen puuttumisesta (Tiina Elovaara ps)

Suullinen kysymys SKT 47/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Ehdimme ottaa vielä yhden kysymyksen. Edustaja Elovaara.

Keskustelu

16.58 Tiina Elovaara ps: Arvoisa puhemies! 65 prosenttia 8.- ja 9.-luokkalaisista kokee, etteivät opettajat puutu kiusaamiseen riittävästi, siis 65 prosenttia. Tämä on anteeksiantamaton luku. Kiusatun kokemus on syvä ja traumatisoiva. Kiusattu menettää omanarvontuntonsa ja luottamuksensa kanssaihmiisiin. Nykyään lähes poikkeuksetta niissä vakavissa kiusaamistilanteissa, joissa ainoaksi toimivaksi ratkaisuksi on nähty siirtää oppilas toiseen kouluun, lähtijä on ollut uhri. Tämä käytäntö ei ratkaise kiusaamisongelmaa ja lähettää väärän signaalin siitä, miten kiusaamiseen tulee suhtautua.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Kysynkin opetusministeriltä: Miten valtiovalta suhtautuu tähän ongelmaan? Onko jatkossakin kiusatun vaihdettava koulua, vai voimmeko antaa opettajille uusia työkaluja puuttua kiusaamiseen ja lopettaa se?

16.59 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulukiusaaminen on erittäin kipeä ongelma, ja se voi jättää elinikäiset arvet ja jäljet ihmiseen. Siitä syystä meillä aikuisilla on erityinen vastuu puuttua kaikkeen kiusaamiseen, tapahtui se sitten kouluympäristössä tai missä tahansa. Tarvitaan yhteistyötä puuttumiseen, ja tarvitsee käydä läpi niitä ongelmia, joita siellä pohjalla on.

Erilaisia puuttumisen keinoja on monia. Minä olen avoin kaikille ehdotuksille, jotka vähentävät koulukiusaamista, tavoitteena se, että kenenkään lapsen ja nuoren ei tarvitsisi koulukiusaamista kokea. Tulemme käymään läpi olemassa olevat keinot, olemassa olevan lainsäädännön, ja olemme avoimia uusille ehdotuksille ja tulemme tähän liittyen tekemään ehdotuksia.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 10 luvun sekä pakkokeinolain 6 ja 7 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 4/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 4/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 4/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä ja käydään yleiskeskustelua. — Edustaja Heinonen.

Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Oliko tässä tarkoitus, että valiokunnan puheenjohtaja käyttää esittelypuheenvuoron?

Puhemies Maria Lohela: Aivan oikein. Tieto ei ollut saavuttanut minua. (Ben Zyskovicz: Kyllä Heinonen on herrasmies!) — Täytyy todeta, että tämä juuri on asianlaita. Kiitos, kun huomautitte. (Ben Zyskovicz: Tämä jää historiankirjoihin!) — Edustaja Tolvanen.

Keskustelu

17.02 Kari Tolvanen kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kyse rikoslain menettämisseuraamuksia koskevaan 10 lukuun tehtävistä muutoksista. Esitetyillä muutoksilla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rikoksentekevälaineiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta. Sen lisäksi tämä hallituksen esitys on joiltakin osin laajempi kuin tämä

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

direktiivi. Ja nämä muutokset laajentavat mahdollisuutta tuomita rikoksesta peräisin oleva omaisuus valtiolle menetetyn. Tämä on loistava asia esimerkiksi vakavan talousrikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa.

Suomen lainsäädäntö täyttää pääosin direktiivin vaatimukset. Osa direktiivin säännöksistä edellyttää kuitenkin kansallisen lainsäädännön muuttamista. Näin on asianlaita etenkin laajennetun hyödyn menettämisen sekä kolmanteen kohdistuvan menettämisseurauksen osalta. Lakivaliokunta pitää perusteltuna ja tarpeellisenä, että Suomen lainsäädäntö muutetaan vastaamaan direktiivin vaatimuksia esityksessä tarkoitetulla tavalla.

Esityksessä ehdotetaan lainsäädäntöä muutettavaksi joiltakin osin myös muuten kuin direktiivi edellyttää. Esityksen periaatteellisesti merkittävin uudistus onkin 1. lakiehdotukseen sisältyvä niin sanottu käännetty todistustaakka laajennetussa hyödyn menettämisessä, ja se on rikoslain 10 luvun 9 §:n 4 momentissa. Tämä on erittäin merkittävä uudistus meidän oikeusjärjestelmässämme.

Menettelysäännösten osalta lakiin ehdotetaan selvyuden vuoksi kirjattavaksi, että menettämisaikavaatimuksen esittäjän on vedottava niihin seikkoihin, joihin hänen menettämisaikavaatimuksensa perustuu. Hänellä on siis myös todistustaakka näistä seikoista. Poikkeuksena kuitenkin on se, että vastaajalla on todistustaakka omaisuuden laillisesta alkuperästä, kun vaatimus koskee 10 luvun 3 §:ssä tarkoitettua laajennettua hyödyn menettämistä. Tämä on merkittävä uudistus.

Käännettyä todistustaakkaa koskevan ehdotuksen taustalla on muun muassa eduskunnan hyväksymä lausuma, jossa edellytetään hallituksen selvittävän käännetyn todistustaakan käyttökelpoisuuden, jotta turvataan rikoshyödyn poissaaminen.

Sen lisäksi pääministeri Kataisen ja Stubbin hallituksen ohjelmassa harmaan talouden torjunta oli asetettu yhdeksi hallituksen kärkihankkeeksi. Hallituksen mukaan siihen on kuulunut muun ohessa velvollisuus selvittää ja valmistella rikoshyödyn perinnässä sovellettavaa käännettyä todistustaakkaa. Ja näin nyt on tehty.

Nyt tämän hetken lainsäädännöstä perustuslakivaliokunta aikoo ja myös lakivaliokunta vuonna 2001 totesi — silloin kun esitettiin tätä käännettyä todistustaakkaa — että sitä ei voi hyväksyä. Siinä vaiheessa tämä koettiin mahdottomaksi, mutta vuonna 2001 kuitenkin lakivaliokunta totesi, että syyttäjän näyttövelvollisuutta omaisuuden alkuperää koskien ei ole asetettu yhtä korkealle kuin mitä edellytetään rangaistukseen tuomitsemiselta vaadittavalta näytöltä. Ja syyttäjältä vaadittavaksi näyttökynnykseksi on asetettu, että omaisuuden on syytä olettaa olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Näin ollen tuolloin on omaksuttu käännetyn todistustaakan sijasta kevennetty todistustaakka, joka oli silloin merkittävä uudistus sekin.

Mutta nyt tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan sitä, että vastaajalla on todistustaakka omaisuuden laillisesta alkuperästä, kun vaatimus koskee nimenomaan tätä laajennetun hyödyn menettämistä. Ja nyt perustuslakivaliokunta on lausunnossaan tänä vuonna todennut, että tämä käännetty todistustaakka on tietyin reunaehdoin mahdollinen. Mutta perustuslakivaliokunta on kuitenkin huomauttanut, että yleisistä rikosprosessuaalisista oikeusperiaatteista seuraa vahvoja perusteita sen tueksi, että rikoshyödyn menettämisen tuomitsemisessa tulisi jatkossakin noudattaa normaaleja rikosprosessuaalisia todistustaakan sääntöjä todistustaakan jaosta.

Mutta lakivaliokunta on kuitenkin tässä käsitellyt asiaa laajasti, ja esiin tuotuja seikkoja arvioituaan lakivaliokunta katsoo yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin esitetyistä syistä ja esitetyin huomioon, että esityksessä ehdotettu säännös todistustaakan kääntämi-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

sestä laajentuneessa hyödyn menettämisessä omaisuuden alkuperän osalta on täysin perusteltu. (Ben Zyskowitz: Oikein!)

Lakivaliokunta on ollut huolissaan asianomistajan asemasta. Sen takia lakivaliokunta on direktiivin valmisteluvaiheessa pitänyt tärkeänä asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen turvaamista ja kiinnittänyt huomiota mahdollisuuteen käyttää menettämisuraamisperusteisesti jäädytettyä omaisuutta myös asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen suorittamiseen.

Asianomistajan aseman parantamiseksi 1. lakiehdotuksessa lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan menettämisuraamus voitaisiin poikkeuksellisesti asianomistajan vaatimuksesta tuomita ennen asianomistajan korvausvaatimuksen ratkaisemista. Tarkoituksena on helpottaa asianomistajan mahdollisuuksia saada korvaus perityksi omaisuudesta, joka on vieraassa valtiossa jäädytettynä menettämisuraamuksen turvaamiseksi. Tämä on todella tärkeää asianomistajan edun kannalta.

Lain 10 luvun 2 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, joka koskee kolmannen tuomitsemista menettämään rikoshyöty. Sen mukaan rikoshyödyn menettämiseen voitaisiin tuomita rikoksesta hyötyneen lisäksi jatkossa myös se, jolle hyöty on menettämisuraamuksen tai korvausvelvollisuuden välttämiseksi siirtynyt, jos hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää kyseessä olevan rikoshyödyn tai sitä vastaavan omaisuuden tai jos hänellä on ollut perusteltu syy sitä epäillä taikka jos hän on saanut omaisuuden vastikkeetta. Tämäkin on merkittävä laajennus.

Tätä laajennettua hyödyn menettämistä vähän avaan: Laajennetussa hyödyn menettämisessä on kyse siitä, että henkilöltä voidaan tietyn edellytyksin tuomita menetetyksi omaisuus, joka on peräisin rikollisesta toiminnasta. Tämä merkitsee sitä, että menetetyksi voidaan tuomita myös omaisuutta, joka ei ole peräisin tietystä nimenomaisesti syyksi luetusta rangaistavaksi säädetystä teosta. Laajennettu hyödyn menettäminen on mahdollista jo voimassa olevan lain mukaan. Esityksessä kuitenkin laajennetaan mahdollisuuksia laajennetun hyödyn menetetyksi tuomitsemiseen. Elikkä jos ihmisellä on hyvin paljon omaisuutta, jolla ei ole missään tapauksessa laillista saantoa, enää ei tarvitse yksilöidä, mistä nimenomaisesti rikoksesta mikäkin omaisuus on peräisin.

Sitten tulee se merkittävin uudistus. Tuolla 9 §:ssä ja siellä 4 momentti sisältää säännökset menettämisuraamuksia koskevista väittämisen- ja todistustaakoista. Momentin mukaan kantajan on vedottava niihin seikkoihin, joihin hänen vaatimuksensa perustuu, sekä näyttävä ne toteen. Kantajalla ei kuitenkaan vastedes ole todistustaakkaa 3 §:ssä eli laajennettuna hyötynä menetettäväksi vaaditun omaisuuden alkuperästä. Tällainen omaisuus voidaan tuomita menetetyksi, jollei vastaaja saata todennäköiseksi, että omaisuus on peräisin muusta kuin rikollisesta toiminnasta. Mainittu säännös sisältää käännetyn todistustaakan omaisuuden alkuperän osalta koskien laajennettua hyödyn menettämistä. Elikkä tämä on meidän oikeusjärjestelmässämme todella merkittävä uudistus. Tästä on tehty lakivaliokunnassa todella perusteellinen ja kattava selvitys. Täytyy sanoa, että niin sanotut käytännön toimijat kannattivat tätä käännettä todistustaakkaa, mutta ne, jotka ajattelivat asiaa teorian kannalta, eivät tätä kannattaneet. Se oli se linja.

Tässä otan vähän esiin näitä käytännön tilanteita:

Lakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden näkemykset todistustaakan kääntämistä koskevassa asiassa ovat jakautuneet. Esityksessä ehdotettua muutosta puoltavat erityisesti käytännön soveltamistilanteisiin liittyvät voimassa olevan lainsäädännön haasteet. Saadun selvityksen mukaan laajennettu hyöty on oikeuskäytännössä tuomittu menetetyksi lähinnä

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

silloin, kun etsinnässä on löytynyt merkittäviä summia käteistä rahaa, jonka määrä on ollut selvässä epäsuhteessa vastaajan taloudelliseen asemaan nähden, eikä vastaaja ole pystynyt esittämään mitään uskottavaa näyttöä rahojen laillisesta alkuperästä. Suurimmassa osassa tapauksista laajennetun hyödyn menettämisen perusteena eli niin sanottuna liipaisinrikoksena on ollut huumausainerikos, joissain tapauksissa dopingrikos. Kuvatonlaisessa tilanteessa syyttäjän on mahdollista näyttää nykyinen kevennetty todistustaakka eli se, että on syytä epäillä omaisuuden olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Myöskin esitutkinnassa vastaajan varallisuusarvon selvittäminen on mahdollista. Tällaisissa tapauksissa voimassa oleva säännös on toimiva. Se on helppo tapaus etenkin huumorikoksissa, jos löytyy iso tukku rahaa kotietsinnän yhteydessä ja rahan väitetyllä omistajalla ei esimerkiksi ole ollut mitään tuloja.

Mutta sitten tilanne on kuitenkin olennaisesti erilainen silloin, kun hyödyn saamistarkoituksessa tapahtuvan rikollisen toiminnan yhteydessä ryhdytään peittelemään hyödyn jälkiä. Tilanteessa, jossa ryhdytään monimutkaisiin järjestelyihin omaisuuden alkuperän häivyttämiseksi ja sen naamioimiseksi laillisesti saaduksi, esimerkiksi turvautuen niin sanottuihin veroparatiiseihin, omaisuuden laittoman alkuperän selvittäminen esitutkinnassa on saadun selvityksen mukaan toisinaan jopa mahdotonta. Tällaiset tilanteet voivat liittyä erityisesti vakavaan ja kovaan talousrikollisuuteen.

Asiaa arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että edellä mainitun kaltaisiin tilanteisiin puutumiseksi esitetyllä muutoksella voi sinällään katsoa olevan painava yhteiskunnallinen tarve ja hyväksyttävä peruste. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että jos kysymys on laillisesta omaisuudesta, sen haltijan on lähtökohtaisesti helppo hankkia tarvittava näyttö ja saattaa todennäköiseksi omaisuuden laillinen alkuperä.

Tällä on, kuten sanoin, nimenomaan tarkoitus torjua vakavaa ja kovaa talousrikollisuutta sekä järjestäytyneitä rikollisuuksia. Tällä muutoksella ei ole mitään tekemistä itseksimintisuojan kanssa, kuten lakivaliokunta on myös perustuslakivaliokuntaan ansiokkaasti todennut. Tässä ei syyllisyyskysymyksiä ratkaista.

Arvoisa puhemies! Tämä valiokunnan mietintö on ollut yksimielinen, ja lakivaliokunta esittää sen hyväksymistä pienin muutosehdotuksin.

17.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Tolvanen kävi varsin laajasti tämän esityksen läpi ja sen perustelut ja yksityiskohdatkin. Kysehän on vain pääasiassa tuosta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä rikosentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädyttämiseksi ja menetyksi tuomitsemiseksi Euroopan unionissa, sen voimaantulosta Suomessa, mutta tuohon käännetyn todistustaakan osuuteen eduskunnan lakivaliokunta paneutui myös laajemmin, ja itsekin aikanaan lakivaliokunnassa olleena nämä asiat luonnollisesti ovat kiinnostaneet, ja näin ollen tätäkin seurasin.

Meillä on vanha toteamus, että "syytön, kunnes toisin todistetaan", ja tämä tietysti pitää paikkansa myös tämän uudistuksen jälkeen. Eli siitä ei ole kyse, vaan niin kuin edellä tuotiin esille, tietyissä tilanteissa mahdollisen rikoksen kautta saadun omaisuuden alkuperän esittämisen- tai todistamisvelvoite olisikin tuomitulla tai syylliseksi todetulla. Eli ensin täytyy todeta tuo syyllisyys, ja sen jälkeen tuo käännetty todistustaakka koskisi vain tätä omaisuutta tiettyjen rajausten mukaisesti.

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta on käynyt tätä laajasti läpi ja todennut, että rikosasiassa todistustaakka on kantajalla, eli syyttäjällä tai asianomistajalla, ja rikosasiassa kantajan tu-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

lee näyttää toteen ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa nojautuu. Hän myös toteaa, että yksimielisesti syyttäjän todistustaakka on rikosprosessioikeudessa poikkeukseton, ja toteaa, että väärä syylliseksi julistava tuomio on yleiseltä kannalta paljon vahingollisempi kuin virheellinen vapauttava tuomio. Hän käy käännetyn todistustaakan asiaa läpi ja kertoo, miten tämä asia on noussut esille jo 70-luvulla — silloin, kun edustaja Zyskowicz tänne taloon tuli — ja sitten 80-luvulla. En tiedä, oliko myös 90-luvulla, mutta nyt 2010-luvulla asia on jälleen keskustelussa ja nyt myös etenemässä. Ritva Sahavirta toteaa, että viime vuosien kiinnostavin käännettyä todistustaakkaa rikosoikeudessa koskeva keskustelu on käyty uudistettaessa rikoslain 10 lukuun sittemmin sijoitettuja rikoshyödyn menettämistä koskevia säännöksiä. Tässä todetaan, että rikoshyödyn menettämisseuraamus on talousrikollisuuden torjunnassa tehokas keino. Talousrikoksia suunnittelevat joutuvat useammin kuin perinteiseen rikollisuuteen syyllistyvät arvioimaan jo etukäteen menettelynsä haittoja ja hyötyjä. Taloudelliset arvot ovat tällöin ratkaisevassa asemassa. Tämän vuoksi uhka teosta mahdollisesti aiheutuvista taloudellisista menetyksistä lienee tehokkain tätä rikollisuutta ennalta ehkäisevä tekijä, ja tähän johtopäätökseen on myös lakivaliokunta nyt tullut puheenjohtajansa Kari Tolvasen johdolla.

Pidän tätä hyvänä ja kannatettavana, että näin on toimittu. Meidän perustuslakivaliokunnan huomiot on tässä otettu huomioon, mutta tuo toteamus, että se on tehokas keino puuttua talousrikollisuuteen, on se, minkä myötä tälle kyllä itsekkin vahvan tuen annan.

17.18 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Heinoselle voin kertoa, että asia on ollut esillä eduskunnassa myös vuosina 2000—2001, mutta tuolloin valitettavasti perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta katsoivat, että tällainen käännetty todistustaakka, edes tällaisessa poikkeustilanteessa, ei ollut mahdollista. Olen hyvin iloinen siitä, että tällä kertaa on päädytty toiseen ratkaisuun. Talousrikoskonnan arin paikka on hänen lompakkonsa, ja tässä annetaan mahdollisuus sille, että vaikka ei pystytä osoittamaan suoraan, että talousrikoskonnan suuri omaisuus on jostakin tietystä rikoksesta lähtöisin, niin hänelle tietyissä hyvin rajatuissa tapauksissa tulee käännetty todistustaakka osoittaa, että esimerkiksi hänen veroparatiisista löytynyt varallisuutensa on laillisesti hankittu — mitä se yleensä ei ole.

Haluan vielä lopuksi sanoa, että kun on moitittu, että nykyhallitus ei riittävästi taistele talousrikollisuutta vastaan, niin tämä esitys on yksi konkreettinen osoitus siitä, miten tehokkaasti voidaan talousrikollisuutta vastaan toimia.

17.20 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä viitattiin tähän perustuslakivaliokunnan lausuntoon aivan oikein, ja haluaisin vain alleviivata sitä, että perustuslakivaliokunta nimenomaan katsoi, että käännetty todistustaakka ei tässä tapauksessa koske lainkaan syyttömyysolettaman kumoavaa ratkaisua tai rikoksen syyksi lukemista, kuten lakivaliokunnan puheenjohtajakin toi esille. Todellakin tässä täytyy myös olla syyttäjällä edelleen näyttövelvollisuus siitä, että paitsi itse rikoksesta vastaaja on rikokseen syyllistymisen aikoihin saanut rahavaroja, ja sen jälkeen vasta tämä todistustaakka kääntyy, ja näin lakivaliokuntakin on asiaa käsitellyt.

Lopuksi toteaisin vielä perustuslakivaliokunnan kannan, jonka mukaan jatkossakin olisi syytä noudattaa normaaleja rikosprosessuaalisia sääntöjä todistustaakan jaosta. Ja tämä olisi se pääsääntö, eli tässä hieman toisella tavalla kuin hallituksen alkuperäisessä esityksessä.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

17.21 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta on tietysti kuunnellut perus- ja ihmisoikeusjuristeja, niin kuin pitääkin. Mutta olen joskus kutsunut näitä ihmisoikeusjuristeja niin sanotuiksi konnanoikeusjuristeiksi tilanteissa, joissa he nostavat erilaisten rikollisten oikeudet niin korkealle, että käytännön elävässä elämässä tulee hyvin suuria vaikeuksia saattaa heitä vastuuseen tekemisistään.

Muistan, että kun viime vaalikaudella oli kysymys siitä, saako laittomasti hankittuja todisteita käyttää, niin erilaiset ihmisoikeusjuristit kauhistelivat ajatusta, että laittomasti saatuja todisteita voisi käyttää. No, ellei voisi käyttää, silloin esimerkiksi näitä Panama-papereita, jotka on laittomasti siis hankittu, ei voisi käyttää. Eli on tärkeää löytää tasapaino, toisaalta tietysti epäiltyjen todellisten, perusteltujen oikeuksien ja toisaalta yhteiskunnan intressin välillä, joka yhteiskunnan intressi on tietysti rikosten selvittäminen ja rikoksella hankitun omaisuuden takaisin saaminen.

17.22 **Annika Lapintie vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä nyt hyvin vakavasti huomauttaisin edustaja Zyskowiczille ja toivoisin, että hän siirtyisi käyttämään asiallista puheenpartta, kun hän puhuu meidän perustuslakiasiantuntijoistamme. En todellakaan pidä teidän käytöstänne asianmukaisena ja toivon, että ottaisitte opiksenne ja ojenukseksi.

17.22 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin olen perustuslakivaliokunnan jäsen ja olen varmaan hyvinkin kriittisimmästä päästä ja teen monesti siellä aika provokatiivisia kysymyksiäkin. Siinä mielessä ymmärrän edustaja Zyskowiczia siitä asettelusta, mutta toki me emme voi syyllistää meidän perustuslakiasiantuntijoitamme. He kertovat vain niitä tulkintoja, joita on.

Tässä on nimenomaan hyvä erottaa se, että tämä ei puutu siihen syyttömyysolettamaan niin kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja kertoi. Edelleenkin voi siinä prosessissa vedota itsekriminointisuojaan ja olla mitään näyttämättä, ja syyttäjällä on täysi todistus- taakka. Tässä puututaan nimenomaan siihen erilliseen menettämisseuraamukseen, joka voitaisiin periaatteessa prosessuaalisesti erottaa aivan omaksi oikeudenkäynnikseen niin kuin vahingonkorvauskin voidaan osoittaa. Minusta on aivan hyvä, että silloin, kun tarvitaan työkaluja laajamittaisen rikollisten varojen kätkemisen selvittämiseen, niin meillä on siihen riittävät työkalut.

17.23 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Otan onkeeni perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Lapintien huomautuksen enkä suinkaan yleisesti ole sitä mieltä, etteivätkö meidän perusoikeusasiantuntijamme olisi hyvin korkea-arvoisia ja asiantuntevia henkilöitä. Tämä termi, johon viittasin — "konnoikeusjuristit" puhuttaessa niin sanotuista ihmisoikeusjuristeista — on tullut esiin esimerkiksi tilanteessa, jossa on ollut kyse siitä, saako sitä sormenjälkirekisteriä, joka on syntynyt passirekisterinä, käyttää törkeimpien rikosten selvittämiseen, kun nämä ihmisoikeusjuristit ovat pitäneet erittäin tärkeänä korostaa, että sitä nimenomaan ei saa käyttää — niin kuin ei nykylainsäädännön mukaan saakaan käyttää: kyse on tulevasta lainsäädännöstä.

Mutta kun täällä sanottiin, että nämä perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat vain kertovat, mitä tulkintoja on, niin eihän se tietysti näin ole. Perustuslakivaliokunnan asiantuntijat kertovat tulkintoja, joita esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa on otettu, mutta totta kai he esittävät myös omia tulkintojaan, ja olen hyvin tyytyväinen,

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

että lakivaliokunta päätyi tämän hyväksymiseen eikä päätynyt siihen, että olisi menty vanhalla menettelyllä, kuten perustuslakivaliokunta esitti, ymmärtääkseni. (Annika Lapintie: Ei esittänyt!)

17.25 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä käännetty todistustaakka on tehokas keino talousrikosten ennaltaehkäisyssä mutta myös niiden selvittämisessä. Silloin, kun syylliseksi henkilö todetaan, niin on varsin perusteltua, että hänellä on tietyissä rajatuissa tapauksissa myös velvollisuus kertoa, mistä tuo omaisuus esimerkiksi on tullut.

Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Tolvanen kuvasi tätä muutosta merkittäväksi muutokseksi meidän oikeuslaitoksemme käytänteissä. Kysyisin edustaja Tolvaselta, näetkö te tässä jotain vaaroja, että tämä voisi jatkossa esimerkiksi laajentua niin, että enää ei puhuttaisikaan, että "syytön kunnes toisin todistetaan", vaan tilanne olisikin, että "syyllinen kunnes toisin todistan".

17.26 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä asia, että Euroopan unionin tasolla on pystytty luomaan järjestelmiä, joilla voidaan rikoksella saatu hyöty ottaa kyseisen maan omaisuudeksi takaisin, missä tämä rikos on tehty, nimenomaan niin, että rikollisilta häviää niitä keinoja, joilla voidaan omaisuutta salata. Tämä käännetty todistustaakka nimenomaan on juuri sitä, että esimerkiksi vakavissa huumausainerikoksissa, joissa usein liikkuu valtavat rahat, ne rahat saadaan pois yhteiskunnalle ja saadaan pysäytettyä tämä huumausaineketju.

Tässä asiassa voisi sanoa, että Euroopan unionia on aika usein moitittu tässäkin salissa siitä, että se on tehnyt turhaa byrokratiaa, ja varmaan se on sitä tehnytkin, mutta kansainvälisen vakavan rikollisuuden torjunnassa tällainen kansainvälinen yhteistyö on erittäin hyvää, ja kun Euroopan poliisit tekevät yhteistyötä maarajojen yli vaihtaen tietoja ja käyttäen samoja keinoja ja sitten alueella yhtenäistetään myös rangaistukset, niin sillä varmasti pystytään pysäyttämään tätä vakavaa rikollisuutta ja saamaan rikollisilta se saavutettu hyöty pois.

17.27 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun äsken sanoin, että perustuslakivaliokunta ymmärtääkseni esitti pitäytymistä vanhassa käytännössä, ja kun perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Lapintie välihuutona sanoi, että "ei esittänyt", niin nyt osoitan, että esitti.

Perustuslakivaliokunnan lausunto, viimeinen sivu, kolmanneksi viimeinen kappale kuuluu näin: "Perustuslakivaliokunta katsoo, että vaikka ehdotus todistustaakan kääntämisestä pysyy ihmisoikeustuomioistuimen edellyttämässä rajoissa ja on myös perustuslain näkökulmasta mahdollinen, yleisistä rikosprosessuaalisista oikeusperiaatteista seuraa vahvoja perusteita sen tueksi, että rikoshyödyn menettämisen tuomitsemisessa tulisi — hallituksen esityksestä poiketen — jatkossakin noudattaa normaaleja rikosprosessuaalisia sääntöjä todistustaakan jaosta." Edustaja Lapintie, näin perustuslakivaliokunta tässä lausui. En sanonut, että perustuslakivaliokunnan mielestä olisi ollut perustuslain vastaista tämä nyt esitetty uusi sääntely, vaan että perustuslakivaliokunta piti parempana, että pitäydettäisiin vanhassa.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Olen erittäin tyytyväinen, että lakivaliokunta ei ottanut tätä kantaa omakseen, vaan tässä todellakin tehostetaan talousrikollisuuden vastaista toimintaa. Tämä on nykyisen hallituksen hyvä askel talousrikollisuuden torjunnassa.

17.28 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Juuri näin, ihan hyvä, että edustaja Zyskowiec tätä täsmensi, ja juuri tätä halusin korostaa, että kun olennaista on, että perustuslakivaliokunta totesi kuten tässä kappaleessa, jota siteerasitte, lukee, että vaikka ehdotus todistustaakan kääntämisestä pysyy ihmisoikeustuomioistuimen edellyttämässä rajoissa ja on myös perustuslain näkökulmasta mahdollinen — ja sen jälkeen tulee tämä toteamus, että myös jatkossa normaalit rikosprosessuaaliset säännöt olisivat toimivia — niin sitä nimenomaan halusin korostaa, että valiokunta nyt, toisin kuin aikaisemmin, on päätenyt siihen tulokseen, että tämä pysyy ihmisoikeustuomioistuimen edellyttämässä rajoissa ja on perustuslain näkökulmasta mahdollinen ja erityisesti juuri siksi, että on täytynyt ensin syyttäjän todistaa tämä syyllisyys, ja sen lisäksi myös omaisuuden rikollista alkuperää koskevan väitteen tulee olla objektiivisesti arvioiden perusteltu ja riittävin tosiseikoin tuettu, kuten tässä valiokunnan lausunnossa todetaan.

Mutta nyt (Puhemies koputtaa) en usko, että on syytä kinata asiasta enempää, kun olemme siitä jopa samaa mieltä.

17.29 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan tuossa edustaja Lapintie paljon käyttikin minunkin puheenvuoroani.

Minä itse en nähnyt tässä minkäänlaisia ongelmia alun perinkään, mutta niin kuin varmaan edustaja Zyskowiec on tutustunut näihin lausuntoihin, meillähän oli muun muassa Mikko Vuorenpää, Lapin yliopiston rikosoikeuden professori, ja hänhän näki tässä erittäin paljon ongelmia ja katsoi, että tällaisista käännettyä todistustaakkaa ei missään tapauksessa Suomeen pitäisi ottaa jo syyttömyysolettaman ja itsekriminalisointisuojaan perusteella. Elikkä kyllä perustuslakivaliokunta valitsi tässä asiantuntijoiden kautta sellaisen kultaisen keskitien, ettemme me suinkaan heti sitä sitten ajatelleet, jos yksi professori ajattelee näinkin tiukasti. Itse olen sitä mieltä, että otetaan kaikki mahdolliset työkalut käyttöön. Suomessa tosiaan otti tämän käyttöön, vaikka esimerkiksi direktiivi ei edellyttänyt käänneisen todistustaakan ottamista. Että itse olen erittäin tyytyväinen tähän ja kiitän lakivaliokuntaa tästä.

Puhemies Maria Lohela: Sitten jatketaan puhujalista.

17.30 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Rikoksella saadun hyödyn menettäminen on jo käytössä, mutta sitä koskevaan sääntelyyn tehdään siis muutoksia. EU-oikeus edellyttää sitä, eli tämä direktiivi, mutta myös kansallisen lainsäädännön tarpeita varten teemme muutoksia. Nämä muutokset yhtenäistävät sääntelyä Euroopan unionissa ja lisäävät mahdollisuuksia menettämisseuraamuksen käyttämiseksi. Menettämisseuraamukseen kuuluu monenlaisia asioita, ja ne ovat todellakin siellä rikoslain 10 luvussa, kuten Tolvanen tuossa esitteli.

Tämän lainmuutoksen myötä laajennetaan mahdollisuutta tuomita rikoksesta peräisin oleva omaisuus valtiolle menetetyksi, ja tähän esitykseen liittyy niin sanottu käännetty todistustaakka, jossa vastaajan eli syytetyn tulee todistaa se, että hankittu taloudellinen hyö-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

ty on hankittu laillisin keinoin, kuten myös esitykseen sisältyy se, että rikosasiassa kantajan tulee näyttää toteen ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa nojautuu.

Tämä lakiesitys on hyvä lisä talousrikollisuutta torjuttaessa, ja nämä ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 4. päivä lokakuuta elikkä suhteellisen pian. Se on juuri silloin, kun direktiivi on pantava kansallisesti täytäntöön.

Hallitus on toiminut ripeästi, ja tämä on todellakin hyvä askel ja apuväline niille, jotka painivat tämän talousrikosasiavyyhdin ympärillä ja kohtaavat sitä päivittäin, ja tällä keinolla pystymme sitä myös torjumaan.

17.32 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys muutoksista rikoslain 10. lukuun on erittäin tervetullut lisä rikollisella toiminnalla hankitun omaisuuden menetetyksi tuomitsemiseksi ja sitä kautta myös harmaan talouden torjumiseksi. Tässä esityksessähän pyritään laajentamaan mahdollisuuksia laajennetun hyödyn menetetyksi tuomitsemiseen, ja ymmärretysti vain tuomittu rikoksenteikijä tai rikokseen osallinen henkilö tai henkilö, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty, voi joutua näiden menetyssurmausten kohteeksi. Laajennetulla hyödyn menettämällä pyritään siihen, että rikollisella toiminnalla hankittu omaisuus, joka ei liity johonkin nimenomaiseen rikokseksi tuomittuun tekoon, voidaan tuomita siis valtiolle menetetyksi.

Uutta esityksessä on mahdollisuus käyttää laajennetun hyödyn menettämisen tapauksissa käännettyä todistustaakkaa. Tämä tarkoittaa, että tietyin edellytyksin vastaaja on velvollinen osoittamaan hänellä olevan omaisuuden alkuperän, jos syyttäjällä on syytä olettaa sen olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Tärkeää on huomata, että todistustaakka koskee vain omaisuuden alkuperää, ei syyllisyyttä, kukaan ei siis joudu käänteisen todistustaakan takia todistamaan itseään vastaan.

Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta tukee mietinnössään yksimielisesti hallituksen esitystä. Esityksessä oli oikeudellisia näkökohtia, joita myös perustuslakivaliokunta lausunnossaan käsitteli, mutta molemmat valiokunnat, niin perustuslaki- kuin lakikin, tulivat siihen tulokseen, että tietyin edellytyksin käännetty todistustaakka on mahdollinen toteuttaa.

Esityksen tarkoituksena on, että laaja hyöty tuomittaisiin yhä useammin menetetyksi. Harmaan talouden torjunnan kannalta tämä on erittäin tärkeä lisä. Se, että rikollisella toiminnalla ansaitun omaisuuden voi menettää valtiolle, antaa signaalin rikollisille siitä, että laitton vaurastuminen ei ole hyväksyttävää yhteiskunnassamme.

17.34 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi toimia, joilla rikoksenteikijöiltä takavarikoidaan rikoshyödyllä saatua omaisuutta ja keinoja, joilla rikoksentekovälineet voidaan tehokkaammin takavarikoida valtiolle. Pykälät tulkintoineen eivät saa olla tekosyy perusteltujen toimien vesittämiseen, siinä linja on oikea tässä käännetyn todistustaakan asiassa.

Yksi esimerkki tekosyiden vähentämisestä: lainsäädäntömme on vuosien saatossa uudistunut, ja laki sallii jo periaatteessa toistuvasti rattijuopumukseen syyllistyneen auton tunnustamisen rikoksentekovälineeksi, vaikka tätä oikeutta käytetäänkin vähemmän kuin yleisen oikeustajun mukaan pitäisi. Suomen lainsäädäntö täyttää sellaisenaan pääasiassa direktiivin vaatimukset, mutta ainakin kansalaisten mielestä oikeuslaitoksella on lain soveltamisen suhteen tiukentamiseen varaa.

Olen lakivaliokunnan kanssa samaa mieltä perusteluista ja tarpeista muuttaa lainsäädäntöä esityksessä kuvatusti, ja omasta mielestäni lisääkin olisi varaa tiukentaa. Valitettavasti

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

tässäkin asiassa on tarpeen lainsäätäjän toimesta ohjata oikeuden laintulkintaa parempaan suuntaan.

17.35 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Harmaan talouden torjunnan kannalta tämä lakiesitys ja nämä lainmuutokset ovat tarpeellisia ja myös odotettuja. Myös lakivaliokunta ja perustuslakivaliokunta ovat huolellisesti tämän esityksen käsitelleet. Periaatteellisesti kaikkein merkittävin uudistus on juuri tähän 1. lakiehdotukseen sisältyvä käännetty todistustaakka laajennetussa hyödyn menettämisessä. Tuo rikoshyödyn pois saaminen on valtion ja yhteiskunnan kannalta merkittävää.

Mutta haluan tässä yhteydessä muistuttaa, että jotta tätäkin hyvää lakia ja tätä lainsäädäntöä voidaan sitten käyttää, niin meillä tulee olla riittävät viranomaisresurssit ihan koko viranomaisketjuun lähtien sieltä Verohallinnosta poliisiin, syyttäjään ja oikeuslaitokseen. Tämä on kyllä yksi suuri huolenaihe: jos talousrikollisuutta halutaan torjua ja käyttää sitä lainsäädäntöä, mikä meillä siihen on käytettävissä, niin viranomaisia meillä täytyy vain olla riittävästi sitä työtä tekemään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 4/2016 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaalilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 16/2016 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 1/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 1/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Ensimmäisen puheenvuoron käyttää perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja edustaja Lapintie.

Keskustelu

17.37 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Hallitus esittää lisättäväksi vaalilakiin säännöksen vaaliviranomaisten velvollisuudesta toimia puolueettomasti ja vaaliviranomaisten esteellisyyden arviointia selkeyttäviä säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lakia niin, että ehdokas tai hänen puolionsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä, vaalitoimitsijana eikä vaaliavustajana. Perustuslakivaliokunta esittää kahta muutosta tähän hallituksen esitykseen, ensinnäkin 15 §:n 3 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, ettei ehdokas voi olla vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä, ja toiseksi 73 §:ään lisättäväksi maininnan, ettei ehdokas tai hänen puolionsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa voi olla äänestäjän valitsemana avustajana. Näin ollen äänestäjän itsensä valitsemaa avustajaa koskevat samat rajoitukset kuin vaaliavustajaa.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Miksi erityisesti tämä ensimmäinen muutos? Vaalilautakunnan jäseniin ja varajäseniin ei sovelleta hallintolain esteellisyyttä koskevia säännöksiä tämän hallituksen esityksen mukaan. Ehdokkaan tai ehdokkaan läheisen mahdollisuutta toimia vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä ei hallitus ehdottanut rajoitettavaksi. Äänestysalueisiin asetetaan lautakunnat, joiden tehtävänä on huolehtia äänestyksen järjestämisestä vaalipäivänä ja alustavasta ääntenlaskennasta. Perustuslakivaliokunta pohti juuri tätä ehdokkaan mahdollista osallistumista vaalilautakuntaan hyvän hallinnon takeisiin kuuluvan puolueettomuusvaatimuksen kannalta. Vaalien toimeenpanossa kysymykset puolueettomuudesta on enimmäkseen ratkaistu muusta hallintotoiminnasta poikkeavasti. Vaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa asianomaisessa vaalipiirissä edellisissä eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita puolueita ja edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Käytännössä näiden vaalilautakuntien puolueettomuudesta huolehditaan eri puolueista tai äänestäjäryhmistä valittujen keskinäisellä valvonnalla. Kun otetaan huomioon vaalilautakuntien tehtävien teknisluontoisuus ja lautakuntien kokoonpano, on perustuslakivaliokunnan mielestä hyvin epätodennäköistä, että vaalilautakunnan jäsenellä olisi mahdollisuus vaikuttaa vaalin tulokseen. Kuitenkin on sanonta siitä, että niin asiat ovat kuin miltä näyttää, ja vaalimenettelyn tulee vaikuttaa myös ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta puolueettomalta ja asianmukaiselta. Eli totta kai, miltä vaikuttaa tällaisen objektiivisen puolueettomuuden kannalta se seikka, että vaalilautakunnan jäsenet ovat äänestyspaikoilla välittömässä tekemisessä äänestäjien kanssa, jos siellä sitten ehdokas itse istuu laskemassa ääniä, kun tiedämme, että esimerkiksi mainosten asettaminen äänestyspaikan lähelle ei ole sallittua?

Ehdotetun sääntelyn perusteluissa on viitattu vaalilain säätämistä koskevaan hallituksen esitykseen vuodelta 98, jossa tarvetta ehdokkaan mahdollisuudelle toimia vaalilautakunnan jäsenenä ja varajäsenenä perusteltiin sillä, että vaalilautakuntiin pitäisi saada riittävästi jäseniä ja on muutoin vaikea löytää riittävän taidokasta ja kokenutta henkilöstöä, jos ehdokkaat eivät itse voisi myös olla laskemassa niitä ääniä. Kuitenkin vaalilain säätämisen jälkeen toimitetuissa eduskuntavaaleissa vuonna 99 äänestysalueita oli 3 314 ja vuosi siten toimitetuissa eduskuntavaaleissa äänestysalueita oli 2 142. Eli äänestysalueiden määrä on vähentynyt 1 172 kappaleella, ja käytännössä tämä vähennys merkitsee sitä, että vaalilautakuntiin tarvittavien jäsenten ja varajäsenten yhteenlaskettu määrä koko maassa on tänä mainittuna aikana vähentynyt 9 500 henkilöllä. On totta, että vaalilautakuntien jäsenten rekrytoinnissa on joissakin vaaleissa ollut ongelmia, ja yllättäen erityisesti suuremmissa kaupungeissa. Kuitenkin nämä ajoittain esiintyneet käytännön hankaluudet eivät ole riittävä peruste sellaiselle poikkeamiselle hallintotoiminnan puolueettomuusvaatimuksesta, jota nyt hallituksen esittämä sääntely merkitsisi.

Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta ehdottaa, että vaalilakiin lisätään säännös, että ehdokas ei voi toimia vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä. Näillä muutoksilla valiokunta esittää hallituksen esitystä hyväksyttäväksi.

17.43 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on hyvä, ja tämä lisää mielestäni myös vaalien uskottavuutta varsinkin niissä kansalaisten ajatuksissa, kun he tulevat sinne vaalipaikalle ja kohtaavat siellä tämän vaalilautakunnan, joka järjestää siis äänestyspaikoilla nämä vaalit.

Esityksessä ehdotetaan siis lisättäväksi vaalilakiin säännös vaaliviranomaisten velvollisuudesta toimia puolueettomasti ja vaaliviranomaisten esteellisyyden arviointia selkeyttä-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

viä säännöksiä. Ja vaalilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä, vaalitoimitsijana eikä vaaliavustajana.

Tämä esitys tosiaankin vahvistaa vaalien uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä ja sitä kautta uskoa koko poliittiseen järjestelmään. Tässä on kysymys kansalaisten kannalta merkittävästä osallistumisoikeudesta, jonka arvon vaaliminen on yhteiskunnan toiminnan kannalta hyvin tärkeää.

Ja on aivan juuri niin kuin puheenjohtaja Lapintie tuossa mainitsi, on todellakin välillä vaikeaa löytää niitä osallistujia vaalitoimikuntiin, kun ihmisiä etsitään. Täytyy vain kannustaa ihmisiä mukaan toimintaan, että on hyvin mielekästä ja mielenkiintoista toimia myös tällaisissa kuvioissa mukana. Tämä ehdotettu lakimuutos nyt selkeyttää vähän tätä toimintatapaa, elikkä erittäin hyvä ja kiitos tästä.

17.45 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Me olemme eduskunnassa käyneet viime vuosina lukuisia keskusteluja vaaleista, vaalirahoituksesta, jonka avoimuutta on lisätty, vaalikampanjoista ja myös epätyypillisestä talkootyöstä eli siitä, että meillä edelleen on mahdollista tehdä palkallisena talkootyötä toisille ehdokkaille ja jopa puolueille. On puhuttu sähköisestä äänestämisestä ja nettiäänestämisestä. Ja hyvä, että näistä puhutaan, ja hyvä, että uudistuksia myös tehdään.

Jäin itse muutamaa asiaa tässä miettimään. Haluaisin valiokunnan puheenjohtaja Lapintieltä kysyä, minkä takia te päädyitte ratkaisuun, että ehdokas ei voi olla vaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä mutta sitten ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa ja vanhempansa ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä. Miksi tähän toiseen kohtaan eli vaalilautakuntaan tehtiin näin paljon tiukempi raja, eli siellä voisi olla sitten puoliset mukana, lapset taikka muut, jotka eivät ole tämän jälkeen kelpoisia enää vaalitoimikuntaan? Itse kannatan sitä mallia, että ei voisi toimia näissä missään.

Ja sitten tämä äänestäjän valitsema avustaja. En tiedä, miten tämä jatkossa sitten tulee toimimaan. Aika monella avustajana saattaa olla, ikäihmisillä esimerkiksi, oma puoliso, joissain tapauksissa on varmasti ollut omaishoitaja, joka sekin on monessa tapauksessa puoliso, ja nyt heidät rajataan sitten kategorisesti pois. Millä tavalla tämä avustaja jatkossa löytyy? Onko se sitten läpinäkyvämpää, että siellä matkassa kiertää yksi sama henkilö, joka toimii kaikille — kun hän ei satu olemaan puoliso eikä läheinen ihminen — avustajana? Minun mielestäni se sisältää omia riskejään kuitenkin.

Arvoisa puhemies! Aivan loppuun: Toivon, että näitä tekijöitä löytyy jatkossakin vaalien toimihenkilöiksi, ja olisi erittäin tärkeää, että jatkossakin nämä pystyttäisiin hoitamaan niin sanotusti vapaaehtoistyöllä, talkootyöllä. Se on arvokas asia suomalaisessa demokratiassa, että näitä ei hoida virkamiehet. Valitettavasti nytkin meillä on jo niitä tilanteita, että osassa kuntia on päätetty, että kunnanviraston henkilökuntaa nimetään näihin toimielimiin. Ja minun mielestäni silloin yksi aika tärkeä osa tässä demokratiassa voi jollain tavalla kärsiä.

17.47 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Siis tästä vaalilautakunnan esteellisyydestä: Hallitushan ei esittänyt siihen mitään rajoitusta, vaan hallituksen esityksen mukaan myös ehdokas olisi itse voinut istua vaalilautakunnassa, niin kuin joissakin tapauksissa on ollutkin. Valiokunta pohti tätä ja pohti myös sitä laajentamista: sitä, onko mahdollista estää myös ehdokkaan puolison, lapsen, muiden läheisten oleminen vaa-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

lilautakunnassa. Ja rajasimme sen tähän ehdokkaaseen sen vuoksi, että ensinnäkin saadun selvityksen mukaan se olisi ollut turhan tiukka raja. Jos ajatellaan normaalia vaalia, vaikka kunnallisvaalia, ja vaalilautakunnan teknistä luonnetta, niin eihän tavallinen äänestäjä edes tiedä, onko joku ehdokkaan puoliso siellä laskemassa niitä ääniä — harvat ehdokkaiden puoliset ovat niin tunnettuja. Sen vuoksi vaalilautakunnan erityisluonteen huomioon ottaen emme nähneet tämän pidemmälle menevää rajoitusta perusteltuna. Tätä pohdittiin kyllä pitkästi.

Ja tämä toinen avustaja: Sehän tarkoittaa vain sitä, että itse ehdokas tai ehdokkaan läheinen ei voi olla se avustaja. Kyllä oma puoliso, äänestäjän oma puoliso, toki voi olla.

17.49 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärsin toki sen, että hallitus ei esittänyt lainkaan vaalilautakuntaan rajausta, ja ehkä tuo voi olla ihan kestävä ja perusteltu toteamus, että vaalilautakunnassa ei näin toimita. Itse olen kyllä sitä mieltä, että valtaosassa suomalaisia äänestyspaikkoja ja kuntia aika hyvin ihmiset tuntee ja tiedetään, kenen puoliset siellä missäkin tilanteessa ovat.

Tuo oli hyvä tarkennus. Itse luin sen, että ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla vaaliavustajana eikä äänestäjän valitsemana avustajana. Minä ymmärsin tämän kyllä toisella tavalla, niin että puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei voisi silloin toimia myöskään kenenkään vaaliavustajana, mutta tämä oli hyvä tarkennus, ja pahoittelut, että ymmärsin väärin.

17.50 Jani Mäkelä ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun esityksessä esitetään lisättäväksi vaalilakiin säännös vaaliviranomaisten velvollisuudesta toimia puolueettomasti, niin ensimmäisenä tekisi mieli saivarrella, että se on erikoista, koska itse ainakin olen elänyt siinä käsityksessä, että vaaliviranomaisen ilmiselvä velvollisuus on toimia puolueettomasti ihan ilman lain säätämistäkin. Siitä on helppo olla samaa mieltä, että ehdokkaan itsensä on sopimatonta toimia vaalilautakunnassa tai muissa mainituissa tehtävissä, mutta sitten jos lähdetään sille tielle, että pidetään mahdollisena puolison tai sukulaisten aiheuttamaa vilppiä ehdokkaan hyväksi, niin eikö samalla pitäisi kieltää myös parhaat ystävät, metsästysseurakaverit, työtoverit ja liikekumppanit? (Ulla Parviainen: Vihamiehet!) — Niin, vihamiehet. — Meneekö tosiasiallinen puolueettomuusraja sukulaisuudessa, vai voiko puolueettomuus vaarantua myös muun siteen perusteella? Mistä lopulta löydetään riittävästi näitä sidonnaisuuksia vailla olevia, erityisesti pienellä paikkakunnalla, kun toimielimet kuitenkin nimetään poliittisten puolueiden toimesta? Tämä ongelmanhan koskee nimenomaan kuntavaaleja, joissa ehdokkaaksi pyritään saamaan mahdollisimman paljon ihmisiä, joilla on laaja lähipiiri. Ei tämä eduskuntavaaleissa mikään ongelma ole.

Arvoisa puhemies! En kuitenkaan lähde esitystä mitenkään vastustamaan, mutta esittäisin kuitenkin kysymyksen, korjataanko tässä nyt joku oleellinen yhteiskuntamme vaaleja kalvanut ongelma vai korjataanko tässä asia, joka ei ole varsinaisesti rikki. Onko tämän suhteen ollut koskaan väärinkäytöksiä Suomessa?

17.51 Päivi Räsänen kd (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että vaalit toimitetaan niin, että luottamus niiden puolueettomuuteen säilyy. Mutta olen kyllä huolestunut siitä, mennäänkö näissä rajauksissa liian pitkälle siinä mielessä, jos ajatellaan

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

vaikkapa pieniä paikkakuntia ja myös pientä puoluetta, joka asettaa ehdokkaita vaaleissa — minulla on sellainen kokemus, että joissakin kunnissa lähes kaikki oman puolueeni toimijat ovat ehdokkaina. Käytännössä silloin on kyllä hyvin vaikea löytää edes niitä muita toimitsijoita, jotka eivät olisi joko ehdokkaita tai heidän lähiomaisiaan, joten näitä rekrytointiongelmia kyllä saattaa tulla. En ole itse kokenut, että näissä olisi tullut koskaan vastaan niitä kysymyksiä, että olisi epäilty epäasiallista vaikuttamista tai puolueellisuutta.

Tuohon asiaan, minkä edustaja Heinonen otti tämän avustajakysymyksen suhteen: Sekin on ongelma ehkä juuri pienissä kunnissa, joissa näitä toimijoita on vähän ja piirit ovat aika pienet. Pidän ongelmallisena sitä, että äänestäjän mahdollisuutta valita avustaja itse rajataan niissäkin tilanteissa, joissa tämä avustaja sattuisi olemaan jotakin sukua ehdokkaalle, koska silloin kun vaikkapa kommunikaatiokykyyn liittyvän sairauden vuoksi avustajaa tarvitaan, niin se omaishoitaja, esimerkiksi puoliso, saattaa olla ainoa, joka ylipäänsä ymmärtää, mitä tuo henkilö haluaa viestittää.

17.53 Mika Niikko ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaalilain muuttamisessa on kysymys tämän esteellisyysarvioinnin selkeyttämisestä. Tämä oli tässä lähtökohtana, miksi lähdettiin rajaamaan näitä oikeuksia toimia vaalilautakunnissa. Jotenkin vielä yritin ymmärtää sen, että rajaus olisi koskenut vain vaalipiirilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan jäseniä, mutta on hyvin vaikea ymmärtää sitä, miksi perustuslakivaliokunta puuttui hallituksen esitykseen siltä osin, että myös vaalilautakuntien jäsenten esteellisyys pitää muuttua. Meillähän ei ole ollut minkään näköistä ongelmaa ymmärtääkseni koskaan näiden henkilöiden luotettavuuden ja luottamuksen kanssa näissä vaalitoimitsemisissä. Siinä mielessä ihmettelen, kuten edustaja Räsänenkin sanoi, että pienillä paikkakunnilla tulee ongelmaksi se, että ne puolueet, joilla ei ole yksinkertaisesti henkilöitä asettaa niihin tehtäviin, joutuvat niin sanotusti luopumaan käytännössä niistä paikoista ja antamaan ne sitten toiselle puolueelle, jos kerran kaikki ovat tulevaisuudessa jäävejä. Kannatan totta kai luottamuksen lisäämistä ja muuta, mutta, kuten mainitsin, kun ongelmaa ei ole ollut, miksi sellainen ongelma tulee keksiä.

Toinen asia. Kovasti myös ihmettelen sitä, että perustuslakivaliokunnassa ei kiinnitetty huomiota vaalilain muuttamisen yhteydessä muihin tällaisiin esteellisyyssäädöksiin, mikä olisi ollut mahdollista tällä hetkellä myös tehdä. Esimerkiksi kuntavaaleissa nämä ei-läpikäsitellyt, ei-valitut valtuutetut, saavat kuitenkin hyvin merkittäviä paikkoja, kuten lautakuntien puheenjohtajan paikkoja ja muita merkittäviä tehtäviä, eikä heidän esimerkiksi vaalirahoitusta tarvitse millään tavalla julkaista.

Siinä mielessä tämä koko prosessi olisi pitänyt viedä pidemmälle ja lähteä oikeasti hakemaan sitä avoimuutta sellaisilta alueilta, joilla se tarve olisi ollut suuri, eikä näperrellä tällaisten pienten, voisin sanoa, mitättömien asioiden parissa.

17.55 Ulla Parviainen kesk (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaalilain mukaan ennakköäänestyspaikalla tai vaalipäivän äänestyspaikalla ei saa yrittää vaikuttaa äänestäjän vaalivapauteen. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että siellä ei saa olla näkyvissä vaalimainoksia. Nykyisen lain mukaan kuitenkin ehdokas on voinut toimia siellä vaalilautakunnassa, olla siis läsnä ja esillä koko päivän äänestyspaikalla. Eihän tätä itse asiassa voi mainokseen verrata, mutta ehdokkaitten välillä ei ole kyllä tässä ollut yhdenvertaisuutta. (Timo Heinonen: Riippuu ehdokkaasta!)

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Nyt käsittelyssä olevan ehdotuksen mukaan ehdokas itse ei voisi toimia vaalilautakunnassa, ja tämä mielestäni on kyllä hyvä esitys ja tuo yhdenvertaisuutta ehdokkaiden kesken ja ennen kaikkea puolueettomuutta ja uskottavuutta tähän vaalitoimitukseen.

17.56 Leena Meri ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä joku kyseli sen perään, miksi tämä on yleensä tullut, oliko edustaja — en muista, oli nyt, kuka oli. Täällä hallituksen esityksessä todetaan, että tämä on tullut esille kunnallisvaalien 2012 jälkeen ja liittyy korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun, jossa on todettu, että vaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten esteellisyys on ollut tulkinnanvarainen ja oikeuskansleri on esittänyt oikeusministeriölle asian tutkittavaksi. Tässäkin on niitä syitä, miksi tätä asiaa on lähdetty eteenpäin viemään.

Perustuslakivaliokunnassa oli kuultavana asiantuntijoita. Tässä on tämä 9 a §, että vaaliviranomaisen on tehtävässään toimittava puolueettomasti. Edustaja Lapintie saa korjata minua, jos muistan väärin, mutta oliko professori Hidén, joka totesi, että tämä on vain hurskas toivomus, että se ei kuitenkaan johda mihinkään ja se tuntuu semmoiselta korulauseelta. Kyllä itse pidin tärkeänä sitä, että ehdokas itse ei ole näkyvillä. Kyllä se kuitenkin on niin, että esteettömyys on myös sitä, miltä se näyttää. Tämmöinen korulause, että ollaan puolueettomia, no, se on kaunista, mutta se ei kuitenkaan riitä sitä turvaamaan.

Siellä keskusteltiin hyvin paljon siitä, mitä täällä joku edustaja toi esille, että tämä lähi-sukulaisuus ei välttämättä ole pelkkä esteellisyysongelma. Saattaa olla esimerkiksi näinkin, että joku vaalipääällikkö, mikä siinä on, onkin erittäin hyvä ystävä ja muuta tai on muut taloudelliset kytkökset. Me emme varmaan koskaan pääse sellaiseen tilanteeseen, että kaikki olisivat niin sanotusti esteettömiä. Sitten tuli vielä esille sekin, että ihmiset ovat siellä vähän vahtimassa, puolueet, toinen toisiaan, suhtautuvat pikkuisen siihen neuroottisesti, että sekin vähän sitä turvaa.

On ihan hyvä kysymys, että miten laaja tämän pitää olla, mutta olen itse tämän esityksen kannalla, koska tämän olen perustuslakivaliokunnassa ollut hyväksymässä.

17.58 Annika Lapintie vas (varsinainen puheenvuoro): Edustajat Räsänen ja Niikko ja joku muukin kyselivät näitä taustoja. Hallituksen esitys, se on tietenkin annettuna hallituksen esityksenä pohjalla, ja sitä on sitten käsitelty. Olen itse ihan samaa mieltä, että on myös tarvetta selvittää esimerkiksi vaalirahoitusta, ja sieltä tulee varmasti suurempia jääviysoongelmia, mutta se nyt ei ole tässä meidän pöydällämme käsittelyssä.

Miksi sitten yleensä näihin esteellisyyksiin on puututtu? Tässä perustuslakivaliokunnan jäsenet, edustajat Meri ja Parviainen kävivätkin sitä jo läpi. Kyllä käsitys julkisen toiminnan esteellisyydestä on muuttunut ja kiristynyt siitä vuodesta 98, kun tämä vaalilaki säädettiin, ja siinä on varmaan yksi perustelu.

Tätä, mitä edustaja Räsänen toi esille pienempien paikkakuntien ja pienempien puolueiden ongelmasta, pohdittiin paljon. Juuri siksi saimme lisäselvitystä siitä, niin kuin tuossa esittelypuheenvuorossa sanoin, eli vuoden 99 ja 2015 eduskuntavaalien välillä on vaalipiirejä yhdistämällä ja äänestyspaikkojen lukumäärää vähentämällä vähennetty tarvetta näihin vaalitoimitsijoihin 9 500 henkilöllä, ja se on kyllä merkittävä. Itse asiassa niitä ongelmia, löytyykö vaalitoimitsijoita, yllättäen pienemmillä paikkakunnilla tällaisia ongelmia ei ole esiintynyt, vaan ne ovat esiintyneet esimerkiksi Helsingin vaalipiirissä, mikä oli yllät-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

tävä tieto. Kaiken tämän ynnättyämme päädyimme siihen, että myös vaalilautakunnassa on syytä jäädä itse ehdokas. Se rajausta vedettiin siihen ehdokkaaseen juuri näistä syistä, jotta saadaan riittävästi myös niitä vaalitoimitsijoita. Vaalilautakunnan teknisen luonteen vuoksi katsoimme, että se on sopiva rajausta siihen.

18.01 Sami Savio ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalitoimitus ja sen rehellisyys ja oikeellisuus ovat demokratian kulmakiviä. Vaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia äänestyksen järjestämisestä vaalipäivänä sekä alustavasta ääntenlaskennasta. Keskusvaalilautakuntahan tarkistaa sitten lopullisen tuloksen. Meidän vaalijärjestelmämme on jo vuosikymmenien ajan ollut kansainvälisestikin vertailuna erittäin hyvin hoidettu, eikä se ole juurikaan herättänyt epäilyksiä epärehellisestä toiminnasta aivan muutamia harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta. Vaalilautakuntiin nimetään jäseniksi ja varajäseniksi edustajia puoluekentän eri laidoilta, mikä tekee vaalituloksen manipuloinnin erittäin epätodennäköiseksi.

Tästä edellä esittämästäni huolimatta on kuitenkin syytä todeta, että vaikka varsinainen vaalivilppi on kyetty sulkemaan pois käytännössä kokonaan, niin äänestyspäätöksen teossa on kuitenkin saattanut toisinaan olla pientä psykologista vaikutusta sillä, että ehdokas tai ehdokkaita on ollut mukana vaalihuoneistossa tapahtuvassa äänestystilanteessa. Kuten täällä on jo todettu, niin voidaan ajatella, että tämä on toiminut pienenä viime hetken mainoksena ehdokkaalle, mikä on sinänsä pienessä ristiriidassa muun muassa vaalimainosten sijoittelun tiukan sääntelyn kanssa, kuten edustaja Parviainen äsken totesi. Kyse on tietysti myös siitä, että asian tulee myös näyttää puolueettomasti hoidetulta.

Ja kuten tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan, niin aiemmin esitetyt perustelut vaalitoimitsijoiden vähäisyydestä ovat menettäneet käytännössä merkitystään. Itse asiassa pidän parempana sitä, että vaalilautakuntiin osallistuisi jatkossa yhä enemmän puoluepoliittisesti sitoutumattomia henkilöitä.

18.03 Jani Mäkelä ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tulikin jo muutamassa puheenvuorossa esille tämän muutostarpeen tai oletetun muutostarpeen tausta eli korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ja korkeiden oikeusviranomaisten kannanotot. He kuitenkin pohtivat tätä asiaa varsin teoreettisesti, eikä heidän tarvitse sinänsä hirveästi miettiä linjaustensa käytännön vaikutuksia eli esimerkiksi sitä, että pieneenkin kunnanvaltuustoon lista ehdokkaista voi olla per puolue 50 ehdokkaan mittainen. Heidän kaikki lähipiirinsä olisivat nyt sitten kelvottomia toimimaan vaalilautakunnissa. Mihin se johtaa: saadaanko ne vaalilautakunnat muodostettua? Itse pelkään tätä vaikutusta.

Sitten tietenkin, jos halutaan koko lautakuntien valinta pois poliittisilta puolueilta, se on oma keskustelunsa. Mutta halutaanko sitä, koska kuitenkin sitten poliittisilla puolueilla on intressi valvoa myös toistensa rehellisyyttä vaalitoimituksessa.

18.04 Päivi Räsänen kd (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että valiokunnan puheenjohtaja vielä kommentoisi tuota pykälää 73: oliko todella välttämätöntä tehdä tämä rajausta, että äänestäjän itsensä valitsemaa avustajaa rajattaisiin tällä tavalla? Tämä nimittäin voi tosiasiallisesti peräti rajata äänioikeuden joltakin sairaalta ihmiseltä, jonka kommunikaatiota vain esimerkiksi omaishoitajana toimiva puoliso ymmärtää, jos, vaikkapa pienellä paikkakunnalla, kunnallisvaaliehdokas sattuu olemaan sitten tälle omaishoitajana toimivalle puolisolle sukua.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

18.05 **Annika Lapintie vas:** Rouva puhemies! Tätä 73 §:n lisäystä pidettiin tarpeellisenä nimenomaan asiantuntijoiden kommentteista esille tulleina huomautuksina ja sen vuoksi haluttiin rinnastaa se myös tähän vaaliavustajaan, eli kyllä tätä harkittiin. Ja ymmärsin ehkä väärin tuossa alussa edustaja Heinosen. Varmasti ymmärsitte itse oikein, ja ehkä vedin vähän mutkat suoriksi. Eli jos on sellainen tilanne, että se itse valittu avustaja on jonkun ehdokkaan puoliso, niin totta kai silloin tämä pykälä sen estää, siinä mielessä kyllä.

Tämä nyt on se lopputulos, mihin valiokunta sitten näissä punninnoissa päätyi, ja kyllä meidän saamamme tiedon mukaan näitä toimitsijoita on sitten ollut tarpeeksi.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 16/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 38/2016 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 6/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 38/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Lakialoite laeiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:n ja äitiysavustuslain 2 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 9/2016 vp Carl Haglund r ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

Keskustelu

18.07 **Carl Haglund r** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Äitiysavustus ja etenkin äitiyspakkaus on suomalainen innovaatio.

Moderskapsförpackningen är en finländsk innovation.

Kansainvälisesti itse asiassa aika ainutlaatuinen äitiysavustus ja etenkin -pakkaus on jaettu suomalaisille äideille jo vuodesta 1938 alkaen. Avustus oli ensin tarkoitettu vähävaraisille synnyttäjille, mutta sittemmin sitä on laajennettu, niin kuin tiedämme, ja tänä päivänä hyvin suuri osa suomalaisista äideistä ja perheistä saa tällaisen pakkauksen.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Tämän ajankohtaisen lakialoitteen tarkoitus on mahdollistaa äitiyspakkaus kaikille niille, jotka synnyttävät lapsen täällä Suomessa. Lähtökohtaisesti Suomessa tosiaan kaikki saavat äitiyspakkauksen, mutta tämä kulunut vuosi, jolloin tämä turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut hyvin paljon, on osoittanut, että meillä on tiettyjä pieniä aukkoja meidän lainsäädännössä, mikä voi johtaa sitten siihen, että tietyt, muutenkin hyvin heikossa asemassa olevat henkilöt jäävät ilman tämäntyyppistä yhteiskunnallista tukea.

Det är alltså så — som vi vet — att det här systemet är ett mycket fungerande och utbrett system, men det finns tyvärr de som faller emellan systemet, och det är också syftet med detta lagförslag.

Niin kuin tiedämme, Suomeen saapui viime vuonna reilut 30 000 henkilöä, jotka hakivat turvapaikkaa, ja monet näistä olivat myös nuoria naisia. Tänä päivänä, ja jos katsotaan viime vuoden lukuja, se keskimääräinen käsittelyaika näille hakijoille on suunnilleen 117 vuorokautta. Tämä onneksi varmasti lyhenee nyt tänä vuonna, kun tämä aalto on pienentynyt, mutta joka tapauksessa käsittelyajat voivat olla hyvin pitkiä. Haasteena tosiaan tänä päivänä on se, että sellaisen henkilön, jolle ei ole vielä myönnetty turvapaikkaa ja jonka paperit ovat käsittelyssä, kohdalla ei sitten esimerkiksi äitiyspakkausta voida myöntää.

Samalla tässä on muistettava, että kun katsotaan tätä tilannetta, niin käytännössä ne ihmiset, jotka eniten tarvitsevat apua, ovat juuri tämänkaltaisia henkilöitä, koska he ovat tänne vaeltaneet halki Euroopan ja käytännössä heillä ei luultavasti ole sitten niitä vauvan tarvitsemia tavaroita mukanaan, kun taas meillä suomalaisilla perheillä varmasti on paljon paremmat edellytykset sitten järjestää nämä asiat, jos jostain syystä sitä äitiyspakkausta ei ole, ja tästä syystä näiden henkilöiden väliinpuotoaminen on hyvin hyvin ikävää.

Määrällisestihän me puhumme hyvin hyvin harvasta henkilöstä, mutta symbolisesti tämä on hyvin tärkeää. Tämä on myös se syy, minkä takia koko meidän eduskuntaryhmä on halunnut tämmöisen lakialoitteen tehdä, ja tämä sisältyy myös meidän varjобudjettiin, joskin tämän taloudelliset vaikutukset ovat pienet, mutta sen sijaan periaatteellinen näkökulma on tässä hyvin tärkeä.

Fru talman! Det är så att den ekonomiska inverkningsen i det här förslaget är mycket liten. Däremot tycker vi att det principiellt är på det sättet att om man är i en mycket utsatt situation och har fött barn, eller är på väg att föda ett barn här i Finland och har sin asylansökan under behandling, är det enligt oss moraliskt rätt att också en sådan här person ska kunna få ta del av den här finländska innovationen, det vill säga moderskapsförpackningen, och därför har vi gjort det här förslaget.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä on siis tehty aika seikkaperäinen lakiehdotus. Tätä on pohdittu aika pitkään, tämä tosiaan sisältyy meidän varjобudjettiin, ja on arvioitu tämän taloudellisia vaikutuksia. Toki itse asiassa tässä vaiheessa, kun katsotaan näiden hakijoiden määrää, kun se on vähentynyt, tämä taloudellinen mittakaava ei ole varmastikaan niin suuri kuin mitä arvioitiin syksyllä. Mutta joka tapauksessa on enemmän kysymys symbolisesta asiasta, ja tätä on pohdittu eri käytännön näkökulmistakin, ja sitä voi sitten tarkemmin katsoa, jos haluaa, sieltä itse lakialoitteesta. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

18.11 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Haglund on tehnyt hyvän esityksen ja osoittaa, että vaikka on entinen ministeri ja vielä nykyinen puoluejohtaja, niin täällä eduskunnassa nostetaan esille pieniä asioita, sellaisia, mitkä ovat tärkeitä ja isoja heille, joita ne koskettavat. Tietysti ensimmäisenä varmasti joku kysyy, onko tämä nyt jälleen yksi uusi vetovoimatekijä, että hakeudutaan Suomeen. Itse enemminkin ajattelisin, että tämä edustaja Haglundin tekemä aloite on inhimillisyystekijä. Meillä on ollut vuodesta 38 alkaen, läpi sotavuosien, varaa kantaa vastuuta ja antaa äideille tämä paketti. Ainoa, mitä jäin itse miettimään, oli se, että voisi toki olla perusteltua, että ohjattaisiin erityisesti näille henkilöille, jotka tulevat vaikkapa sotaa taikka luonnonkatastrofia pakoon, erityisesti tuo pakkaus, että ei valikoituisi äitiysavustus heidän käyttöönsä. Silloin se varmemmin menisi tuon pienen syntyvän lapsen hyväksi.

Arvoisa puhemies! Mielelläni olisin edustaja Haglundin aloitteen myös allekirjoittanut, mutta hän on kerännyt vain opposition nimiä tähän, vaikka tässä vierekkäin istummekin.

18.13 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse olen totta kai sitä mieltä, että lapsista tulee pitää huolta ja osoittaa empatiaa ja sympatiaa heitä kohtaan, ja siinä mielessä olen varmasti samoilla linjoilla edustaja Haglundin kanssa. En kuitenkaan tämän lakialoitteen kohdalla voi jakaa niitä samoja perusteluja, mitä edustaja Heinonen sanoi, että tämä ei niinkään ole vetovoimatekijä vaan tämä on tällainen symbolinen ehdotus, kuten edustaja Haglundkin sanoo, ja inhimillisyystekijä. Nyt täytyy kuitenkin muistaa se, että kun tämä turvapaikkakriisi on päällä, niin meidän yhteiskuntamme pitää huolta kaikista, jotka tänne maahan ovat tulleet, ehkä vähän liiankin hyvin. Kaksikymmentätuhatta turvapaikanhakijaa, joita me täällä yritämme saada kotoutettua, maksaa meille vuodessa 500 miljoonaa euroa, ja siinä mielessä meillä on jo aivan riittävät resurssit kaikille tänne tulleille ja heistä huolehtimiseen. Siinä mielessä tässä taloudellisessa tilanteessa tällainen symbolinenkin lisäele näitten varojen kasvattamiseksi ei ole ihan ajankohtaisesti oikea.

18.14 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Niikko, mitä merkitystä sillä on isossa kuvassa, että viime vuonna, saamani tiedon mukaan, viisi tällaista naista synnytti? Eli tämä koskee nyt vain niitä äitejä, jotka ovat raskaana, kun tulevat, hakevat turvapaikkaa ja joiden lupaa ei ole ehditty käsitellä tai se ei ole saanut lainvoimaa. Heitä oli viime vuonna tietojeni mukaan viisi naista. Onko perussuomalaiset oikeasti sitä mieltä laajemminkin, vai onko tämä, toivottavasti, vain edustaja Niikon näkemys, että nämä viisi naista eivät äitiyspakkausta — pienelle lapselle sukkiä, ja mitä muuta siellä on, se perinteinen lelu ja jotain muuta pientä — ansaitse?

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Kolme vastauspuheenvuoroa, edustajat Niikko, Meri, Haglund. Sitten mennään puhujalistalle.

18.15 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri, aivan niin, edustaja Heinonen, nimenomaan: Jos on kysymys vain viidestä henkilöstä, jotka tarvitsevat äitiyspakkauksen, niin laitetaan kolehti kiertämään, osallistun siihen samaan kolehtiin aivan varmasti. Ei tämä ole lakialoitteen arvoinen asia. Tässä me tuhlaamme koko eduskunnan resursseja käsitelläksemme lakialoitetta, jonka vaikutukset ovat hyvin minimaaliset.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Mutta mitä tulee tähän vetovoimatekijään, niin eipä luultu, että aikanaan pääministeri Sipilän kartanon lupaaminen turvapaikanhakijoiden käyttöön olisi ollut mikään vetovoimatekijä, mutta se kuitenkin oli sitä. Siinä mielessä tämä äitiyspakkaus on sen verran symbolinen suomalaisuutta varten rakennettu tuote, ja en toivoisi siitä seuraavaa vetovoimatekijää tähän seuraavaan siirtolaiskriisiin, mikä on tällä hetkellä jo alkanut Libyasta Italiaan.

18.16 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kaivannut vielä lakialoitteen tekijältä tässä, toivon että tulee myöhemminkin, budjettivaikutusta — muistan, että teitte tästä jonkun budjettiesityksen, jota silloin ei kannatettu — ja sitten vastausta siihen, onko todella näin, etteivät kunnat anna lastenvaatteita ja leluja, jos he ovat turvapaikassa. Epäilenpä kyllä, että antavat ja valtio korvaa ne.

Sitten vielä se, että nyt edustaja Heinonen hurskastelee täällä. Minkä takia te ette ole ajanut tätä hallituspolitiikkaa, kun budjettia on tehty? Tehän ratsastatte täällä nyt kaksilla ratailla, että te olette hyväksynyt nämä, mitä meillä on ollut, äänestitte varmaan vastaan. Äänestittekö vastaan silloin, kun edustaja Haglund teki tämän lisämäärärahaesityksen syksyllä? Hänhän teki tämän. Elikkä toivottavasti äänestitte silloin sen puolesta.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuorot, siis kaksi kappaletta vielä, edustaja Haglund ja edustaja Heinonen, ja sitten puhujalistaan.

18.17 Carl Haglund r (vastauspuheenvuoro): Arvon kollegat! Arvoisa rouva puhemies! Nyt tässä on vain ja ainoastaan kysymys periaatteesta eikä rahasta. Sitä yritettiin selvittää, montako tämmöistä naista viime vuonna oli, ja tuli vähän eri lukuja, mutta joka tapauksessa se määrä on niin pieni, että tällä ei ole mitään taloudellista, oikeata merkitystä. Tänä vuonna luultavasti saapuu vähemmän turvapaikanhakijoita kuin viime vuonna. Että ei tämä nyt ole taloudellinen kysymys.

On aivan totta, että näitä kaikkia naisia on varmasti kuntien ja muiden toimesta yritetty auttaa. Mutta nyt tässä on symbolinenkin kysymys, että halutaanko, että kaikkia lapsia, jotka syntyvät Suomessa, kohdellaan samalla tavalla. Siitähän tässä käytännössä on kysymys, koska se lapsihan ei voi sille mitään, että sen äiti sattuu olemaan turvapaikanhakija, jonka hakemusta ei ole käsitelty. Minun mielestäni se tuntuu pahalta, että jos äidin hakemus olisi käsitelty vähän nopeammin, niin sitten sille lapselle olisi annettu kaikki samat asiat, mitä muillekin lapsille annetaan. Siitä minun mielestäni tässä on kysymys. Voi olla, että tämä on jonkun mielestä vähäpätöinen asia, mutta toisaalta tämä on periaatteellinen asia.

En itse oikeasti jaksa uskoa, että tästä tulisi mikään vetovoimatekijä, että tänne alkaisi nyt hakeutumaan raskaana olevia naisia ympäri maailmaa vain sen takia, että meillä on tällainen järjestely. Siihen en nyt ihan oikeasti jaksa uskoa.

18.18 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse olisin kannatanut tämmöntyppistä esitystä, jos Suomen laki olisi sen tätä ennen sallinut. Eli meillä laki on estänyt tähän asti, että ei ole voitu maksaa. Sen takia edustajakollega Haglund, joka nyt on toistaiseksi vuorotteluvapaalla oppositiossa, on tehnyt tämän lakialoitteen, mitä itse olen kannattamassa.

Katsoin, mikä tämän rahallinen arvo on, ja jos tuo viisi naista, äitiä, viime vuonna pitää paikkansa ja rahallinen äitiysavustus on 140 euroa, niin ei tällä todellakaan ole isoa merki-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

tystä, ei ole käytännössä minkäänlaista merkitystä. Sen takia minulle tämä on inhimillisyystekijä eikä mikään muu. Tämä ei ole vetoimatekijä senkään takia, että jos lapsi sitten syntyy muutaman viikon myöhemmin kuin tuo turvapaikkapäätös on syntynyt, niin silloin he saavat sen. Ei ole varmasti siitä kyse, että tämä nyt tänne houkuttelisi lisää naisia.

Minun mielestäni meillä on hyvä ja inhimillinen malli, missä (Puhemies koputtaa) myös adoptiovanhemmat tämän saavat.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten puhujalistalle.

18.19 Päivi Räsänen kd: Rouva puhemies! Äitiysavustus ja erityisesti tuo äitiyspakkaus on alun perin suunniteltu ja tarkoitettu heikossa asemassa oleville äideille, sittemmin kyllä laajennut iloksi kaikille suomalaisille äideille. Mielestäni kyllä tuo alkuperäinen tarkoitus tukee edustaja Haglundin esitystä ja aloitteen tavoitteita. Itsekin pidän tätä kyllä kannatettavana ja toivoisin, että valiokunnassa ihan vakavasti tähän suhtauduttaisiin ja tätä tutkitaisiin.

Mielestäni tätä kyllä nimenomaan näissä tapauksissa, joissa ei ole vielä myönnetty turvapaikkaa, voisi todellakin kehittää ja rajata niin, että näissä tilanteissa tuo avustus tulisi aina antaa pakkauksena, koska ongelmanahan saattaa olla, että se raha ei jäisi äidille eikä lapselle vaan sitten lähtisi sinne jonnekin lähtömaahan. Mutta mikäli on kysymys nimenomaan pakkauksen ja näiden lasten potkupukujen ja sukki-antamisesta, niin se ei missään nimessä ole vetoimatekijä, enkä itse sitä pitäisi sellaisena. Eli eivät raskaana olevat naiset tällaiselle matkalle hakeudu sen takia, että he tietävät, että sieltä saa sitten lasten vaatteita tälle lapselle.

18.21 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Kun en nyt saanut Haglundilta sitä vastausta, niin katsoin, että olitte tuolla syksyllä budjetissa todennut, että se olisi 120 000 euroa, tai ainakin silloin olitte esittänyt tällaisen määrärahan, joten en minä tiedä, onko se viisi henkilöä sitten.

Mutta sitten minun täytyy sanoa henkilökohtaisesti, että en usko, että tästä nyt välttämättä vetoimatekijää tulisi. Mutta kyllä täytyy sanoa, että yhteiskunnallisessa keskustelussa ihmiset kokevat, että me olemme laittaneet satoja miljoonia maahanmuuttoon ja he saavat siellä turvapaikassa ollessaan kaiken tarpeellisen. Minä henkilökohtaisesti haluan, totta kai, että pienet lapset saavat hyvän hoidon. Mutta en tiedä, tarvitsevatko he tämän erikseen.

Räsänen kanssa olen siitä kyllä ehdottomasti samaa mieltä, että jos tämä toteutetaan, niin ei rahaa vaan nimenomaan tavaroita, jotta se ei päädy sitten... Naiset ovat alisteisessa asemassa. Tapasin Hyvinkäällä tässä toissailtana Pakistanista, Afganistanista ja Irakista naisia, jotka olivat yksinhuoltajia ja menettäneet puolisonsa ja monenlaista, ja heillä oli lapset mukana. He ovat erittäin haavoittuvaisessa asemassa, eli jos sitten siinä on mies ja jos se rahana menee, niin voi olla, että se raha meneekin sitten jonnekin muualle. Heillä oli tosi kova tilanne siellä, ja naiset ja lapset ovat erittäin haavoittuvaisessa tilanteessa.

Jos minä itse saisin toivoa, niin me ottaisimme tänne pääsääntöisesti naisia ja lapsia. Minä luulen, että nämä miehet pärjäisivät varmaan kyllä paremmin. Tilastojen mukaanhan tulijoista 70 prosenttia on miehiä, ja kuitenkin kansainväliset arviot katsovat, että liikkeellä olevista noin 50 prosenttia on kuitenkin naisia. Mutta en minä nyt tosiaan usko, että kukaan tänne äitiyspakkauksen takia matkustamaan lähtee. Mutta nämä ovat näitä symbolisia vaikutuksia.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Kuitenkin toivoisin kuulevani edustaja Haglundilta, mistä te olette tuon 120 000 euroa silloin saanut, koska minä haluan nyt ymmärtää vain, mistä luvuista puhutaan — että ei vähätellä sitten.

18.23 Carl Haglund r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tähän edustaja Meren ihan järkevään pohdintaan siitä, mistä tuo luku on tullut: Silloin kun me teimme lakialoitetta, oli kesä, ja meillä ei ollut käytettävissä silloin vielä mitään oikeata tilastoa siitä, montako Suomeen oli saapumassa. Sitä ei kukaan tietenkään tiennyt, ja myöskään ei tiedetty silloin, miten monta on naisia, miehiä ynnä muuta. Nythän me tiedämme, että hyvin suuri osa niistä, jotka Suomeen saapuivat, oli miehiä, ja he eivät tietenkään tämmöistä pakkausta saisikaan ja niin edelleen. Nyt kun tiedetään ne oikeat luvut, niin tiedetään, että tällä ei ainakaan viime vuoden lukujen valossa ole mitään fiskaalista, taloudellista merkitystä, vaan tämä on periaatteellinen kysymys.

Se 120 000 euroa tarkoittaisi, että olisi 1 000 tämmöistä naista, ja tiedetään, että viime vuoden tilastojen valossa se meidän aloitteemme meni hyvin paljon yläkanttiin. Mieluummin tehtiin budjettialoite, joka oli yläkanttiin mieluummin kuin alakanttiin. Mutta jos lähdetään katsomaan niitä viime vuoden tilastoja, niin nähdään, että siitä määrästä, joka saapui Suomeen, hyvin pieni osa on naisia. Ja sitten jos lähdetään katsomaan, miten monta heistä oli raskaana, niin nähdään, että tällä ei ole tosiaan mitään merkitystä taloudellisesti.

Tämä edustaja Räsänen ajatus siitä, että se olisi vain pakkaus, on mielestäni ihan kohtuullinen tapa lähestyä asiaa.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten mennään puhujalistalle.

18.24 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Haglund ja edustaja Heinonen, ei toki varmasti ole niin, että tällä on mitään vetoimatekijän roolia, kuten ei varmasti ollut pääministerin asunnonkaan kanssa. Mutta se, mitä pääministerin asunnolla oli, sillä oli valtava mainosarvo Suomesta. Kyllä se veti Suomeen irakilaisia. Niitä tulee tälläkin hetkellä paljon sieltä. Tiesittekö muun muassa semmoisen asian, että aikaisemmin, kun irakilaiset haki 2 000 passia päivässä päästäkseen pois siitä maasta, niin tänä päivänä haetaan 12 000 passia päivässä? (Eduskunnasta: 13 000!) — 13 000 passiako se uusin tieto on? — Ja suurin syy, mikä siinä passihakemuksessa kerrotaan, miksi tarvitaan passia, niin sanotaan, että halutaan Suomeen. (Eduskunnasta: Kyllä!) Elikkä kyllä se Suomen mainosarvo tuli silloin, kun pääministeri näytti sitä kaunista kotiaan, jota ei valitettavasti pystynyt antamaan eteenpäin, kun huomasi möhlineensä siinä. Ja siinä mielessä en toivoisi tätä suurta symbolista äitiyspakkausta seuraavaksi mainosvaltiksi Suomen ihanasta avokätisyydestä, hyvydestä myös lapsia kohtaan, jota toki on.

Mutta asian ydin on, että on tällaisia lakialoitteita ja enää puuttuu, että joku rupeaa vaatimaan lapsivaikutusten arviointia tästä asiasta, että mitkä ovat tämän lapsivaikutukset, jos tätä pakettia ei saada. Että kyllä meidän pitäisi keskittyä niihin todellisiin ongelmiin, mitkä tässä maassa on. Täällä on suuri taloudellinen ongelma ja siirtolaiskriisiongelma. Ja se siirtolaiskriisiongelma vie tuhkatkin pesästä niiltä eläkeläisiltä, työttömiltä ja vähävaraisilta, jotka tänä päivänä ihmettelevät tätä meidän keskusteluamme täällä eduskunnassa, kun heistä ei pidetä huolta juurikaan.

Mutta mitä tulee edustaja Räsänen puheeseen, olen täysin samaa mieltä siitä, että kyllä näitä paketteja tarvitaan, mutta ne tarvitaan ruokapaketimuodossa, vaatepaketimuodossa,

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

bussilippuina ja niin edespäin. Miksi me annamme käteistä rahaa ihmisille, jotka eivät välttämättä saa sitä itse käyttää, kuten nämä pakolais- tai turvapaikkaa hakevat naiset täällä varoja saavat? Kyllä ne todennäköisesti menevät niitten miesten taskuun, jotka niille keksii parempaa käyttöä.

18.26 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä äitiyspakkaus on suomalainen hieno innovaatio, josta saimme äskettäin lukea, että sitä on myös kopioitu maailmalla. Toivon tietenkin, että tämä jopa tulevaisuuden vientituote olisi. Täytyy kertoa omasta kokemuksesta, että tuli tarpeeseen kyllä itsellekin, kun vauva ilmoitti etuajassa tulosta eikä tarvikkehankintoja ollut muita ehtinyt vielä tehdä. Voi sanoa, että oma vauva ainakin tässä pahvilaatikossa nukkui hyvin ensimmäiset kuukaudet, ei mitään moittimista.

Tämän pakkauksen sisällön arvohan on iso verrattuna tähän rahalliseen summaan 140 euroa, näiden potkupukujen arvo on moninkertainen. Kun itse tulen tuolta väylän varresta ja sukukuntaa on myös Ruotsin puolella, niin myös oma serkkuni Ruotsin puolelta halusi ostaa Kelalta tämän pakkauksen, katsoi sen niin merkittäväksi ja arvokkaaksi tämän sisällön. Se onnistuikin ensimmäisen lapsen kohdalla, mutta jostakin syystä jälkimmäisen kohdalla ei enää. Siinä oli Suomi tiukentanut linjaa, ei onnistunut.

Pidän tätä esitystä tärkeänä. Marginaalinen kysymys sinänsä, niin kuin on puhuttu, ei koske kovin montaa henkilöä, mutta kyllä minä lähdän siitä lähtökohdasta, että Suomi on tasa-arvoinen maa ja se koskee myös näitä ulkomailta tulevia raskaana olevia äitejä.

18.28 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! En ole itse kirjoittanut tätä aloitetta, mutta kuunneltuani edustaja Haglundia ja pikaisesti luettuani nyt tämän aloitteen läpi kannatan mielelläni edustaja Haglundin lakiesitystä.

Turvapaikkaa hakeneet naiset varmasti tarvitsevat äitiyspakkausta juuri edustaja Haglundin perustelemilla syillä. Näillä äideillä ja tietysti etenkin vauvoilla on varmasti tarvetta tälle pakkaukselle, ja nyt minä ajattelen ensisijaisesti myöskin sitä pientä syntyvää lasta. Kysymys on inhimillisyydestä, kysymys on ihmisarvosta ja periaatteista, ja kun tämä ei kaiken lisäksi aiheuta suuria kustannuksia yhteiskunnalle, niin minusta tämä on erittäin hyvä aloite. Kukaan ei tule tämän pakkauksen takia Suomeen.

18.28 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Tuossa vielä katsoin tätä määrää ja SPR:n yhden luvun löysin, että heillä olisi ollut 14 tähän joukkoon kuuluvaa naista. Korjataan se pöytäkirjaan. Viisi oli jossain arviona ollut, mutta puhutaan kuitenkin pienestä määrästä eli muutamista naisista, ja kun tilanne tässä rauhoittuu ja saadaan hyvään hallintaan, niin minun mielestäni on inhimillistä, että jokainen pieni vauva tuon äitiyspakkauksen jatkossa saa.

18.29 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä on esimerkki sellaisesta hyvästä innovaatiosta ja ehdotuksesta, jota todellakin kannattaisi aika ennakkoluulottomasti tutkia, vaikka se tuleekin oppositiosta käsin. Mielestäni olisi hyvä lähteä siitä ajatuksesta ja periaatteesta, että jokainen Suomessa syntyvä lapsi — onpa sitten se hänen kansalaisuusstatuksensa tai oleskelulupastatuksensa mikä tahansa hänen vanhempiensa kohdalla — tämän hienon suomalaisen innovaation, äitiysavustuspakkauksen, nimenomaan pakkaukse-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

na saisi. Ja en pidä sitä lainkaan huonona mainoksena Suomen kannalta. Mielestäni on hyvä asia, jos me pystymme tätä suomalaista tuotetta ja sen mainetta vielä kohottamaan kansainvälisesti.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7. Lakialoite laiksi edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 3 ja 21 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 14/2016 vp Johanna Ojala-Niemelä sd

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

18.30 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toimin Lapin muistiliiton hallituksessa, ja tämä on meidän lääkärijäsenemme aloitteesta syntynyt ajatus, johon hän on törmännyt käytännön elämässä. Esitän lakialoitteen laiksi edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 3 §:n ja 21 §:n muuttamisesta.

Aloitteen pääasiallinen sisältö on se, että aloitteen tarkoituksena on laajentaa edunvalvontavaltuutuksen tekemismahdollisuuksia tilanteissa, joissa henkilön lähipiiri on esteellisyyssäännösten vuoksi estynyt toimimaan henkilön valtuuttamana edunvalvojana. Laissa edunvalvontavaltuutuksesta säädetään valtuutuksesta, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan, eli kyseessä on niin sanottu edunvalvontavaltuutus. Lain 3 §:n mukaan edunvalvontavaltuutettu voi olla ainoastaan luonnollinen henkilö, ja tässä aloitteessa ehdotetaan lakia edunvalvontavaltuutuksesta muutettavaksi niin, että myös oikeushenkilö voisi toimia edunvalvontavaltuutettuna. Lisäksi tässä aloitteessa ehdotetaan muutettavaksi saman lain 4 luvun 21 §:ää, johon ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että valtuutetun tehtävään määrättyyn edunvalvontaan sovellettaisiin jatkossa holhoustoimilain sijaan edunvalvontavaltuutuksesta annettua lakia.

Tätä perustellaan sillä, että käytännön elämässä on ilmennyt tilanteita, joissa henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut, ei lähipiiristä löydy sopivaa luonnollista henkilöä, jonka kanssa edunvalvontavaltuutus voitaisiin tehdä, ja esteellisyys on monesti näissä tilanteissa syy siihen, ettei sopivaa henkilöä löydy lähipiiristä. Toisaalta on tilanteita, joissa henkilö ei lähipiiristään lainkaan löydä luonnollista henkilöä, jota voisi ylipäänsä ajatella valtuutetun tehtävään. Näissä tilanteissa edunvalvontavaltuutus jää kokonaan tekemättä. Mikäli valtuutettua ei löydy lainkaan, asioita hoitamaan määrätään viime kädessä yleinen edunvalvoja. Tällöin on ilmennyt tulkintaongelmia koskien sovellettavaa lakia, sillä kun esteellisen valvojan tilalle määrätään edunvalvoja, tilanteeseen sovelletaan holhoustoimilakia. Tilanne tuo ongelmia edunvalvojalle, sillä se estää muun muassa lahjoitukset kokonaan ja tuo monia asioita viranomaisten lupaharkinnan piiriin. Inhimilliseltä kannalta katsoen keskei-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

sin ongelma lienee kuitenkin se, ettei henkilö edellä mainituissa tilanteissa toimintakykyisenä ollessaan voikaan toivotulla tavalla loppuun asti itse säännellä valtakirjalla taloudellisten tai henkilöään koskevien asioiden hoitamista. Edellä mainitut tilanteet kuormittavat tarpeettomasti hallintoa johtuen ylimääräisestä päätöksenteosta valmisteluineen niin lupasioissa kuin edunvalvojan määräämisasioissa, ja myös oikeuslaitos kuormittuu edunvalvojan määräämiseen liittyvissä tuomioistuinprosesseissa tilanteissa, joissa valtuutettua ei ole löytynyt mutta toisaalta toimintakyky on siinä määrin laskenut, että apua asioiden hoitamiseen tarvitaan.

Tutkijat ja asiaa selvittänyt maistraattien valtakunnallinen prosessikehittämissyöryhmä ovat esittäneet, että tilanteessa voisi soveltaa edunvalvontavaltuutuksesta annettua lakia, mutta tämä vaatisi muutoksen lakiin edunvalvontavaltuutuksesta. Edellä olevan perusteella ehdotankin, että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 3 §:n ja 21 §:n muuttamisesta.

3 §. Valtuutetun henkilö. Tässä laissa tarkoitettuna valtuutettuna voi toimia sekä luonnollinen henkilö että oikeushenkilö.

21 §. Edunvalvojan määrääminen valtuutetun tehtävään. Jos valtuutettu on sairauden tai esteellisyyden vuoksi tai muusta syystä tilapäisesti estynyt hoitamasta tehtävänsä eikä valtuuttaja ole nimennyt varavaltuutettua, käräjäoikeus tai valtuutetun pyynnöstä holhousviranomainen voi määrätä edunvalvojan valtuutetun tehtäviin soveltaen, mitä holhous-toimesta annetussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle. Valtuutetun tehtäviin määrättävään edunvalvojaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään valtuutetusta, jollei erikseen toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun valtuutettu ja edunvalvoja esteen lakattua yhdessä tekevät siitä ilmoituksen 29 §:ssä tarkoitetulle holhousviranomaiselle. Jos valtuutettu ja edunvalvoja ovat eri mieltä siitä, onko edunvalvojan tehtävä lakannut, holhous-toimesta annetun lain 70 tai 71 §:ssä tarkoitettu käräjäoikeus ratkaisee asian jommankumman hakemuksesta.

18.35 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Ojala-Niemelälle hyvästä aloitteesta. Muistiliiton puheenjohtajana kannatan lämpimästi tätä lakiesitystä, ja tästä asiasta on keskusteltu Muistiliitossa jo aiemminkin. Nyt muutaman sanan haluan muistisairaana ihmisen näkökulmasta puhua.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan parasta aikaa itsemääräämisoikeuslakia. Lakia on odotettu ja myös valmisteltu kauan. Toivottavasti se saadaan pian tänne eduskunnan käsittelyyn, sillä muistisairautta sairastavien itsemääräämisoikeuden toteuttamisessa on paljon puutteita. Laki ei toki yksin auta, sillä kysymys on usein myös tiedon ja taidon puutteesta sekä kielteisistä asenteista. Laki kuitenkin antaa puitteet toiminnalle ja myös asenteiden muutostyölle.

Liian usein muistisairautta sairastavien kohdalla ajatellaan, ettei itsemääräämisoikeutta voi toteuttaa ja että muut tietävät paremmin, mikä muistisairaalle on hyväksi. Ajattelu pitäisi kuitenkin kääntää siihen, mistä kaikesta muistisairautta sairastava voi edelleen määrätä itse ja miten varmistetaan hänen oma tahtonsa. Toivottavasti tulevassa itsemääräämisoikeuslaissa ja sen perusteluissa otetaan kantaa myös muistisairautta sairastavan henkilön itsemääräämisoikeuksien ja oikeusturvan kannalta kahteen erittäin tärkeään asiaan eli hoitotahtoon ja tässä lakiesityksessä mainittuun edunvalvontavaltuutukseen. Toivottavasti molemmat asiat tulevat selkeästi kirjatuiksi myös tähän uuteen itsemääräämisoikeuslakiin.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Arvoisa puhemies! Jos henkilö on tehnyt oikeustoimikelpoisena hoitotahdon, niin sitä tulisi noudattaa, ellei ole perusteltua syytä toimia toisin. Tämä pitäisi jotenkin lainsäädännössä myöskin varmistaa, koska näin ei aina tapahdu, vaikka henkilöllä olisikin hoitotahto kirjattu ja vaikka se olisi tehty oikeustoimikelpoisena.

Edunvalvontavaltuutuksen avulla ihminen voi itse määrätä, määrittellä, kuka hänen asioitaan hoitaa sen jälkeen, kun hän ei itse esimerkiksi muistisairaudesta takia ole enää kykenevä niitä hoitamaan. Hän voi itse hakea edunvalvontaoikeutusta haluamalleen henkilölle. Kaikilla ihmisillä ei ole luottohenkilöä tai läheistä henkilöä, ja siksi tämä lakiehdotus on kannatettava.

Tässä lakiesityksessä ehdotetaan siis, että luonnollisen henkilön lisäksi myös oikeushenkilö, siis esimerkiksi Muistiyhdistys, voisi toimia edunvalvontavaltuutettuna. Tiedän käytännöstä, että Muistiyhdistykseltä usein pyydetään tätä, koska sairastuneella ja Muistiyhdistyksen ihmisillä ja Muistiyhdistyksellä voi olla monta vuotta kestävä ja hyvä suhde, ja on luottamus tähän Muistiyhdistyksen toimintaan. Mutta tällä hetkellä tämä ei lainsäädännön mukaan ole mahdollista.

Lisäksi tämä lakiesitys toteutuessaan vähentäisi myös maistraattien työtä, eli tämäkin on tärkeä näkökanta tässä asiassa. Tämä lakiesitys on todellakin kannatettava.

18.39 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Edunvalvontavaltuutus on hyvä oikeudellinen väline, joka tuli Suomen lainsäädäntöön aika myöhään, vasta vuonna 2007. Aika monissa tapauksissa on jouduttu ongelmiin, esimerkiksi yritysten ja myös maatilojen sukupolvenvaihdoksissa, kun edunvalvontavaltuutus on kokonaan puuttunut ja asia on sitten joutunut yleisen maistraatin edunvalvojan käsiin ja asiat ovat voineet jumiutua vuosikymmeniksi.

Tämä edunvalvontavaltuutus on kai tarkoitettu tässä meidän lainsäädännössämme annettavaksi läheiselle, sukulaiselle tai muulle läheiselle, mutta tämä edustaja Ojala-Niemelän esille tuoma mahdollisuus, että se voitaisiin antaa paitsi luonnolliselle henkilölle myös oikeushenkilölle, on varmasti hyvinkin pohdinnan arvoinen. En tiedä, tarkoittaako edustaja Ojala-Niemelä nyt sitä, että esimerkiksi hyvämaineinen asianajotoimisto voisi toimia edunvalvojana, jolloin pelkoa väärinkäytöksistä ei ehkä niin paljon olisi. Tosiaan tätä kannattaa varmasti pohtia. Siinä tietysti helposti lähestytään sitten jo varsinaista myöhästettyä toimeksiantoa.

Sitten ymmärtäisin, että tässä on tarkoitus ollut puuttua toiseen asiaan. Eli kun yleinen maistraatin edunvalvoja astuu kuvaan, niin tietysti sitten astuvat kaikki nämä holhouslain säännökset, ja ne tekevät siitä toiminnasta täysin mahdotonta tai ainakin hyvin vaikeaa, vaikka tämä maistraatin edunvalvoja olisi ihan järkevän henkilö. Ilmeisesti tästä on ollut kysymys.

Toivoisin, että edustaja Ojala-Niemelä avaisi tätä hyvin ansiokasta aloitettaan vielä lisää tässä meille kaikille.

18.41 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Minusta on aina mukava puhua maistraatin holhoustoimesta, olen siellä varmaan 12 vuotta tehnyt uraa ja erittäin syvästi tunnen edunvalvontavaltuutuksen, olen ollut kehittämässä tätä lakia ja näitä ongelmakohtia.

Mielestäni tämä yhtiön mukaan ottaminen voisi olla hyvä idea. Silloin kun edunvalvontavaltuutuslakia säädettiin hallituksen esityksessä vuonna 2007, lähdettiin siitä, että se on

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

niin henkilökohtainen ja kahdenvälinen yksityisoikeudellinen instrumentti, että siihen täytyy olla se nimetty henkilö. Mutta en näe estettä sille, jos henkilö itsemääräämisoikeutensa puitteissa määrittelee jonkun tietyn toimiston siihen tehtävään. En näe siinä mitään suurta ongelmaa, ja olen samaa mieltä siitä, että itsemääräämisoikeutta pitää korostaa, ja tämä edunvalvontavaltuushan nimenomaan korostaa sitä.

Voin kyllä edunvalvojan määräämistä koskevista asioissakin vakuuttaa, että maistraatin työssä päämies on nykyisin se, joka siellä on keskeisimmässä roolissa. Aikaisemman holhoustoimilain aikaanahan sukulaiset ja heidän intressinsä olivat ne, joita kuultiin — itse päämiesehdokas oli sivuseikka.

Mutta ihan muutamia asioita, joista haluan ehkä tarkennusta, ja onko tässä tullut ehkä vähän väärinymmärrystä osittain — tuohon edunvalvojan henkilöön tai valtuutetun henkilöön en oikeastaan enempää puutu, kun ajattelen, että se voisi ihan hyvin olla yhtiökin, koska maistraattihan tutkii sen edunvalvontavaltakirjan vahvistamisvaiheessa, että henkilö on ymmärtänyt valtuutuksen merkityksen ja on ollut oikeustoimikelpoinen.

Tässä puhutaan siitä, että ei löydy sopivia henkilöitä, ja sitten toisaalta esteellisyydestä. Siis valtuutettuhan voi olla läheinen, hän saa olla esteellinen, mutta jos tulee tilanne, että valtuutetun ja valtuuttajan pitäisi keskenään tehdä oikeustoimia, tai jos siellä on oikeustoimen toisena osapuolena valtuutetun läheinen, niin silloin valtuutettu on esteellinen. Nämä tilanteet, joita tämä lakialoite ilmeisesti koskee, ovat nämä esteellisyytilanteet tietyissä yksittäisissä oikeustoimissa.

Tässä täytyy sitten huomata se, että jos tähän edunvalvojaan, joka on tilapäinen edunvalvoja ja on määrätty valtuutetun tehtäviin, sovellettaisiin holhoustoimilakia, ja sitten toisaalta, jos tämä edunvalvoja olisi yleinen edunvalvoja, se ei ole mahdollista, koska yleinen edunvalvoja ei ole velvollinen hoitamaan edunvalvontavaltuutuslain mukaisia tehtäviä. Että siinä mielessä täytyy muistaa sitten, kun tätä lakialoitetta mahdollisesti käsitellään, pitää erossa se.

Itse näkisin, että tätä edunvalvontavaltuutuslakia voitaisiin soveltaa tämmöiseen edunvalvojaan, jos valtuuttaja on itse näin valtakirjassa määrännyt. Nyt tässä annetaan automatio. Voi olla tilanne, että valtuutettu määrää ja ehdottaa sitä edunvalvojan sijaishenkilöä. Valtuuttaja ei silloin tiedä, kuka hän on. Me emme voi antaa näin laajaa oikeutta edelleensirtoon. Kyllä silloin pitäisi olla merkintä valtakirjassa, että henkilö toteaa, että jos tähän tehtävään joudutaan joskus määräämään sijainen esteellisyyden vuoksi, niin se voi olla silloin henkilö, johon sovelletaan tätä edunvalvontavaltuutuslakia. Se on minusta erittäin tärkeää. Siellä on muitakin pykälä, muun muassa luvanvaraisuus, joista valtuutettu voi itse päättää, ja tämä on sen verran merkittävä asia, että tästä pitäisi minun mielestäni valtuuttajan itse voida päättää.

Käytännön ongelmista suurin on oikeastaan se, että siellä edunvalvontavaltuutuslain 20 §:ssä todetaan, että mikäli halutaan, että se valtuutetun tehtävä kattaa myös kiinteistön panttauksen, myynnin ja panttikirjojen haltuunoton, niin siitä pitää olla erillinen merkintä edunvalvontavaltakirjassa. Näin ei usein ole, kun ei käytetä asiantuntijoita, ja suurin ongelma on kyllä tullut näissä tilanteissa siitä, että edes se edunvalvojan sijaisen määrääminenkään ei riitä, tai sen varavaltuutetun valtakirjan vahvistaminen, koska siellä valtakirjassa ei ole oikeutta siihen kiinteistön myyntiin, ja silloin jää ainoaksi vaihtoehdoksi määrätä tämä edunvalvoja. Oikeastaan myös olisi voinut pohtia tätä problematiikkaa, että onko sen syytä enää olla siellä.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

On erittäin hyvä, että näitä holhoustoimilain asioita pohditaan, mutta tässä oli monta semmoista asiaa, että on pikkuisen ehkä mennyt se asia, ettei... Itse tietysti osaan nämä kuin omat taskuni, kun olen näitä tehnyt vuosikausia, että kysykää, jos haluatte.

18.46 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on tullut hyviä puheenvuoroja, ja kuten tuossa alussa kerroin, tämä aloite on ihan käytännön elämän tarpeista lähtenyt. Sukusuhteet ovat siinä määrin höllentyneet kuin myös sitten ei välttämättä siitä lähiympäristöstä löydy rintaperillisiä ja niitä läheisiä ihmisiä, joille tämä tehtävä voitaisiin uskoa.

Edustaja Kivirannalle sanoisin, että miksi se ei voisi olla hyvämaineinen lakiasiantoimistokin, en sulje sitä pois. Ja samoin sitten edustaja Mäkisalo-Ropponen otti nämä muistiyhdistykset yhtenä esimerkkinä esille, mitä pidän myös hyvänä asiana.

Itse tein myös lopputyön tästä holhoustoimesta ja edunvalvonnasta periaatteitten tasolla, mutta käytännön työn parissa en ole ollut, että siinä määrin en omaa samaa kokemusta tästä kuin edustaja Meri varmasti tämän käytännön työn kannalta.

Tässä tuli hyvää evästystä tuonne valiokuntakäsittelyyn ja varmasti tärkeitä näkökohtia siellä sitten punnittavaksi.

18.47 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Itse olen tähän asiaan törmännyt, tai itse asiassa Muistiliitto ja muistiyhdistykset ovat tähän asiaan törmänneet juuri sellaisessa tilanteessa, jossa sairastunut henkilö haluaisi antaa edunvalvontavaltuutuksen nimenomaan sille muistiyhdistykselle, jonka kanssa hän on toiminut pitkään, ja se luottamus on syntynyt sitten siihen yhdistykseen ja sen yhdistyksen toimintaan.

No, nyt täällä on puhuttu juristeista ja tämänkaltaisista toimistoista, niin minä vielä haluan kysyä edustaja Ojala-Niemelältä: mitä kaikkia oikeushenkilöitä hän ajatteli, tai mitä siellä Lapin Muistiyhdistyksessä ajateltiin, mitä ne oikeushenkilöt voisivat olla, joita tämä koskisi?

18.48 Esko Kiviranta kesk: Tämä edunvalvontavaltuutus olisi tärkeä saada yleiseen tietoisuuteen, että ihmiset osaisivat sellaisen tehdä. Itse olen tehnyt edunvalvontavaltuutusasiakirjan, ja siihenhän ei oikein löydy mitään kunnollisia mallejakaan, vaan siinä täytyy itse sitten ymmärtää, minkälainen paperi kannattaa kirjoittaa. Siinä tietysti kannattaa sitten ottaa huomioon myöskin niitä vaihtoehtoja, että se, jolle valtuutus ollaan antamassa, todella menettää oikeustoimikelpoisuutensa. Tietysti Muistiliitto voisi vähän enemmän muistuttaa ihmisiä, niin kauan kuin he vielä muistavat, tämän edunvalvontavaltuutuksen tärkeydestä.

18.49 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Muistiliitto tekee erittäin paljon tätä työtä ympäri maata. Jos Muistiliiton sivuille menee, niin siellä saa ohjeet myöskin, miten edunvalvontavaltuutusta viedään eteenpäin ja miten asia hoidetaan, niin että www.muistiliitto.fi, sieltä löytyy runsaasti asiasta tietoa, myös hoitotahdosta, joka on myöskin hyvin tärkeä muistisairaana ihmisen tai kenen tahansa meidän oikeusturvan kannalta tehtävä asiakirja.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

8. Lakialoite laiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 16/2016 vp Mika Niikko ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

18.50 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakialoitteessani keskeisin asia on se, että törkeissä rikoksissa tuomiot olisivat pidempikestoisia eli vankiloissa istutut ajat muutettaisiin pidemmiksi.

Aluksi täytyy ihan todeta, että olen kiitollinen siitä, että erityisesti perussuomalaisten eduskuntaryhmän kansanedustajista 28 kansanedustajaa on allekirjoittanut tämän lakialoitteen, ja uskon tämän olevan hyvä puolueemme kannalta, jotta me saamme tätä asiaa vietyä ministerimme kautta myös sitten eteenpäin.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Törkeistä rikoksista joutuu istumaan vankilassa yleisen oikeustajun kannalta aivan liian lyhyitä ajanjaksoja. Nykykäytäntö on oikeustajun ja turvallisuuden kannalta kestävä. Raiskauksesta ei saa tuomita — ei, jos asiaa tarkastellaan "lusimisen piteuden näkökulmasta". Kansalaisten selkeä enemmistö ja mielipide on pitkään moittinut Suomen lainsäädännön heikkoutta. Törkeiden rikosten tuomioiden osalta tuomiot ovat liian lyhytkestoisia. Epäonnistumisia rikoslaissa ja sen tulkinnassa on aivan liian paljon. Esimerkiksi viime joulukuussa Espoon kärjäoikeus langetti 3,5 vuoden vankeustuomion miehelle, joka oli käyttänyt lasta seksuaalisesti hyväkseen lähes kuusi vuotta. Oikeuden mukaan hyväksikäyttö alkoi lapsen ollessa 4-vuotias ja teot päättyivät lapsen ollessa 10-vuotias. Onkin oikeudenmukaista kysyä, toteutuiko uhrin ja omaisten oikeusturva siinä, että lievän tuomion lisäksi tuomitulla on tässä tapauksessa mahdollisuus päästä ehdonalaan vapautteen jo vuoden ja kolmen kuukauden jälkeen.

Nykyisen rikoslain mukaan rikoksentehtäjä, joka ei ole kolmeen vuoteen ollut vankilassa, pääsee ehdonalaan vapautteen, kun on kärsinyt rangaistuksestaan puolet. Nuorelle rikoksentehtäjälle istumisaika on kuitenkin vieläkin lyhyempi, vain yksi kolmasosa. Lisäksi koevapaus voi koittaa jo puoli vuotta ennen varsinaista vapautumista vankilasta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin nyt suoraan mennä tähän lakialoitteen sisältöön. Tämä lakialoite ehdottaa, että rikoksentehtäjän vankilassa viettämän ajan lievennyksiä supistettaisiin. Törkeistä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista seuraava määräaikainen vankeusrangaistus suoritettaisiin jatkossa kokonaan vankilassa. Puoli vuotta ennen vapautusta olisi kuitenkin edelleen mahdollista päästä valvottuun koevapauteen, mikäli siihen on edellytyksiä. Muiden kuin törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalla lievemmän, niin sanotun ensikertalaisen kohtelun saisi jatkossa, jos rikosta on edeltänyt vähintään kuuden vuoden vankilaton jakso. Tällä hetkellä määräaika on kolme vuotta.

Rikoslain 2 c luvun 5—14 §:ien kohdat säätelevät sitä, kuinka nopeasti ehdottomaan määräaikaiseen vankeusrangaistukseen tuomittu vanki vapautetaan ehdonalaan vapautteen. Keskeisimmät pykälät ovat 5 § ja 8 §. Niiden mukaisesti: 1) Pääsääntöisesti vanki

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

päätetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on kärsinyt rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa tai alle 21-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksesta puolet. 2) Pääsäännöstä poikeaan, kun vanki ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana. Tässä tapauksessa hänet päätetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on kärsinyt rangaistuksestaan puolet tai alle 21-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksesta yhden kolmasosan. 3) Vankilassa todellisesti vietettyä aikaa voi lisäksi lyhentää valvottu koevapaus. Koevapauteen voi päästä 6 kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Tällöin vankia valvotaan vankilan ulkopuolella teknisin välinein tai muulla tavalla.

Arvoisa puhemies! Näin esimerkiksi taposta 9 vuoden vankeusrangaistuksen saanut voi tosiasiallisesti olla vankilassa 4 vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä törkeästä raiskauksesta 4 vuodeksi ehdottomaan vankeuteen tuomittu voi istua vankilassa vain 10 kuukautta. Kuten mainittu, nämä lieventävät tilanteet edellyttävät, että rikosentekijä ei ole ollut vankilassa rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana. Rikoslaki on näin ollen merkittävästi lievempi vangille, jolla joko ei ole lainkaan aikaisempia vankeusrangaistuksia tai jonka viimeisimmästä vankeusrangaistuksesta on sen verran paljon aikaa, että hän välillä ehtii olla kolme vuotta poissa vankilassa. — Tämä löytyy 5 §:n 2 momentin toisesta lauseesta.

Huojennus koskee monia tilanteita. Yksi tällainen on niin sanottu aito ensikertalaisuus, jolloin henkilöllä ei ole lainkaan aikaisempia vankeustuomioita. Toisaalta tuomittu voi olla tosiasiallisesti rikoksen uusija. Historiassa voi olla useitakin törkeitä rikoksia. Elämäntapa on voinut olla rikollinen, vaikka ehdotonta vankeutta ei ole ollut kolmeen vuoteen.

Huomioitava on myös vastikään Suomeen ulkomailta muuttaneiden tilanne. Osa ulkomailta tulleista rikosentekijöistä on voinut elää rikollisesti myös aikaisemmassa olinpaikassaan, mutta Suomessa he saavat ensikertalaisen kohtelun. Turvapaikanhakijamäärien kasvun myötä tämä huomio on entistä merkittävämpi. Tilanne loukkaa kansalaisten oikeustajua ja vaarantaa turvallisuutta. Hyvinkin rikollisella taustalla voi saada lievimmän mahdollisen kohtelun.

Arvoisa puhemies! Huomiota vaatii myös se tosiasia, että pääsääntönä oleva ennenaikainen vapautus ehdonalaiseen koskee myös törkeistä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista annettuja tuomioita. Ei niin ikään ole yleisen oikeustajun mukaista, että törkeästä rikoksesta tuomittu vanki vapautuu vankilasta lähes automaattisesti, kun on suorittanut vankeusajasta niin vähän kuin puolet, kun on nuori rikosentekijä, tai kaksi kolmasosaa, joka on pääsääntö.

Edellä esitetystä johtuen on vankilassa vapautumisen ehtoja tiukennettava seuraavasti: törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalla on kokonaan poistettava 1) pääsääntöinen ennenaikainen vapautuminen sekä 2) lievennys ensikertalaisuuden perusteella. Näiden tiukennusten vaikutuksesta mainitun törkeän rikoksen tekijä suorittaisi rangaistuksen vankilassa kokonaan ellei pääse valvottuun koevapauteen aikaisintaan puoli vuotta ennen vapautumista.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä tässä lyhkäisesti luetella, mitkä ovat nämä törkeät rikokset, joita tämä tiukennus koskisi. Ne löytyvät rikoslain 2 c luvusta, 11 §, 1 momentti, 1 kohta. Ne ovat: murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä ryöstö, törkeä tuhotyö, joukkotuhonta, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, sotarikos, törkeä sotarikos, kidutus, törkeä ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähdერიkos, kaappaus, terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos sekä sellaisen rikoksen yritys ja osallisuus sellaiseen rikokseen.

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

Tämän ohella jäisi edelleen voimaan erittäin vaarallisena pidettäviä rikollisia koskeva 2 c luvun 11 §. Se säätää, että tuomioistuimien voi törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalla päättää, että vangittu vapautuu vankilasta vasta sen kokonaisrangaistusajan lopussa.

Arvoisa puhemies! Tämä on nykylain säädännön heikkous, tätä 2 c luvun 11 §:ää ei kovin usein käytetä.

Muiden kuin edellä mainittujen törkeiden rikosten kohdalla on myös ensikertalaisuuden ehtoja kiristettävä. Tällä hetkellä ensikertalaisen kohtelun saa, jos ei ole kolmeen vuoteen suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa. Tämä määräaika tulisi muuttaa kuuteen vuoteen paitsi nuorten rikostekijöiden, alle 20-vuotiaiden, kohdalla neljään vuoteen. Pidempi määräaika heijastaa paremmin sitä, että henkilö ei todellisuudessa ole tottunut rikolliseen elämäntapaan ja voidaan vapauttaa ehdonalaan vapautteen ennen tuomion loppuun kulumista.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun haluan vielä todeta sen asian, että ennenaikaiseen vapautumiseen johtavat lievennykset tulee poistaa törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalta. Tämä on lakialoitteen pääasiallinen sisältö. Niiden kohdalla käytännön pitää olla se, että istutaan koko tuomio vankilassa ellei vapauduta koevapautteen puoli vuotta ennen tuomion loppumista.

Lopuksi on pakko vielä toistaa tämä tosiasia, että on syytä muistaa se, että nyt kun meillä on siirtolaiskriisi päällä Suomessa, se alleviivaa linjan tiukennusten tärkeyttä. Tuomioioiden pitää olla uskottavia myös toisiin käytäntöihin tottuneiden ulkomaalaisten kannalta. Tällä lakimuutoksella yhteiskunnastamme tulee oikeudenmukaisempi, sekä se viestittää selkeästi kansalaisille sitä, että lainsäätäjämme ovat tilanteen tasalla ja haluavat luoda turvallisempaa yhteiskuntaa maassamme. — Kiitos.

19.01 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Oikeudenkäyttöön Suomessa liittyy monia räikeitä yleisen oikeustajun vastaisuuksia ja asenneongelmia, joista räikeimpiä tämä kannattava lakialoite pyrkii korjaamaan. On käsittämätöntä, miten rikoksesta tuomittu voi saada automaattisen alennuksen tuomioonsa. Se on väheksyntää rikoksen uhreja kohtaan. Onko heidän kärsimyksensä vähempiarvoista, koska tekijä oli ensikertalainen? Oikeuslaitos tuomitsee joistain teoista tuomion jo lähtökohtaisesti skaalan alakanttiin jostain syystä, ja sen lisäksi käynnistetään vielä tuomioiden alennusmyynti. Yleisen käsityksen mukaan tuomiot pitäisi istua päivästä päivään sellaisenaan. Erityisen käsittämätön ajatus on se, että törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ensikertalaisuus uudistuu vain joitakin vuosia tekojen jälkeen. Nykyinen lainsäädäntö johtaa tässä tilanteeseen, joka on kansalaisten mielestä absurdi ja totuuden- ja kohtuudenvastainen.

Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite puuttuu joihinkin näistä epäkohdista. Siksi toivon sille menestystä ja eduskunnalle selkärankaa ottaa tämä asia tosissaan. Oikeusministeriö selvittää tuomioiden ja yleisen oikeustajun suhdetta, ja tässä on konkreettinen esitys, miten sitä suhdetta voisi parantaa.

19.02 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Niikko kertoi tapauksesta, jossa pientä lasta oli käytetty hyväksi kuusi vuotta ja tuomio tästä oli 3,5 vuotta vankeutta. Meillä on sellainen kummallinen rikollisten hyysäyskulttuuri vallalla, mikä selittää nämä löysät lait. Oikeastaan, kun katson ympärilläni, eihän täällä salissa olekaan muita kuin perussuomalaisia käsittelemässä tätä asiaa, joten me perussuomalaiset olemme selvästi tässä

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

asiassa erilainen puolue, me todella haluamme tähän asiaan muutosta. Ei voi olla oikein, että kolmen vuoden välein raiskaaja raiskaa ensikertalaisena. (Mika Niikko: Juuri näin!) Uhrille ei ole merkitystä sillä, oliko tekijä ensikertalainen vai ei. Me tarvitsemme oikeutta uhrille. Tämä aloite on askel hyvään suuntaan, ja kannatan tätä. Olisi tärkeää saada ensikertalaisuus pois törkeissä rikoksissa.

19.04 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Niikon jättämä lakialoite laiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamisesta pureutuu erittäin tärkeään aiheeseen. Ehdonalaiseen vankeuteen vapautetaan nykyisin pääsääntöisesti silloin, kun vanki on kärsinyt rangaistuksesta kaksi kolmasosaa, ja nuoren rikosentekijän tai ensikertalaisuussäännöksen perusteella tuomitun ehdoton rangaistus aika on korkeintaan puolet tai sitä vähemmän. Lisäksi valvottu koevapaus voi lyhentää aikaa kuudella kuukaudella. Ensikertalaisuuden määrittelymään lukeutuvat vangit, jotka eivät ole istuneet vankilassa kolmeen vuoteen ennen rangaistuksen täytäntöönpanoa. Kuitenkaan yleisen oikeustajun hengen mukaista ei ole se, että ensikertalaisuuteen oikeuttava vapaudessaoloaika on näinkin lyhyt.

Tässä edustaja Niikon lakialoitteessa puututaan mainittuihin epäkohtiin täysin oikealla tavalla. Aloitteen mukaan ensikertalaisuuden määräaika nostettaisiin kuuteen vuoteen, nuorilla neljään vuoteen. Itse asiassa määräaika voisi olla jopa tätä pidempikin, mahdollisesti 10 vuotta tai enemmän. Pitkä ajanjakso antaisi merkittäviä viitteitä siitä, ettei henkilö ole elämäntaparikollinen. Edustaja Niikko esittää myös sitä, että törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalta poistetaan pääsääntöinen ennenaikainen vapauttaminen ja lievennys ensikertalaisuuden perusteella.

Arvoisa puhemies! Nämä ovat erittäin kannatettavia rikoslain muutosesityksiä. Ne olisivat toteutuessaan myös merkittäviä kansalaisten turvallisuudentunteen kannalta ja antaisivat kansalaisille ja rikosten uhreille tärkeän moraalisen viestin, kuten edustaja Mäkelä edellä jo totesikin. Toki meillä on edelleen varaa myös muihin rikoslain kiristyksiin, mutta tämä olisi kuitenkin toteutuessaan erittäin hyvä askel.

19.06 Leena Meri ps (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän kanssa erittäin kannatettavana tätä Niikon lakialoitetta ja olen sen allekirjoittanut. Yleisestikin meidän rangaistusjärjestelmässämme tuomioistuimien ottaa esimerkiksi useista rikoksista mitattaessa mittaamisen lähtökohdaksi ankarimman rikoksen, ja itsekin kun hovioikeudessa olen esittelijänä ollut, niin hyvin kaavamaisesti siellä tapahtuu sitten se muista rikoksista saatava lisärangaistus, joka tarkoittaa yleensä yhtä kolmasosaa seuraavista rikoksista, eli mikä siellä tulee jo ensin paljousalennus.

Lisäksi tuomioistuimien toki voi ottaa mittaamisessa huomioon koventavia ja lieventäviä seikkoja, mutta jos sitten vielä tulee helpommin tai automaattisesti näitä ehdonalaiseen vapautteen pääsemisiä, niin se johtaa juuri siihen, että ensin saa alennuksen useammista rikoksista, mittaamisessa ehkä lievennysperusteita. Tässähän oli tämä julkisuus hetken aikaa sitten korkeimman oikeuden lieventävänä perusteena seksuaalirikoksessa. Syyttäjä on kyllä ilmoittanut, että valittaa siitä korkeimpaan oikeuteen, koska yhteiskunnallisesti merkittävät ja puhuttavat rikokset saattavat mennä julkisuuteen ja aina ehkä olisi sitten mahdollista sanoa, että kun tämä tuli julkiseksi, niin minulle ei tarvitse rangaistusta sitten antaaakaan.

Tässä itse olin viime viikolla eräässä paneelissa, missä keskustelimme seksuaalirikoksista, ja siellä otin esille esimerkiksi tällaisen tilanteen, jossa aikuiset, neljä aikuista miestä, olivat useita vuosia käyttäneet seksuaalisesti hyväkseen 2—5-vuotiaita lapsia ja he

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

olivat harrastaneet heidän kanssaan useita kertoja yhdyntöjä. Tuomio oli alle 4 vuotta, ja jos siihen tulee näitä alennuksia, niin kyllä se on todella surullista. On kuitenkin yhteiskunnan viesti ja tehtävä, lainsäätäjän viesti, antaa se signaali, mikä on oikein ja mikä on väärin. Yleisestikin Suomessa voisi siirtyä enemmän sellaiseen järjestelmään, että tuomioistuimien aina määräisi sen ehdonalaisen vapauden alkamisajankohdan, koska me välttäisimme tällaisia automaatioita.

Kannatan tätä lakiehdotusta.

19.08 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos näistä kannatuspuheenvuoroista. Haluan muutaman huomion niistä nostaa.

Tämä on aivan totta, mitä, edustaja Mäkelä, mainitsitte siitä, että meillä on ikävä kyllä sellainen mielikuva, että tuomion alennusmyynti alkaa silloin kun tuomiota julistetaan: tulevat nämä lievennykset, ja sitten sen lisäksi, kuten edustaja Meri sanoi, tulevat myös nämä paljousalennukset. Ei ole ihme, jos edustaja Huhtasaaren mukaisesti aletaan kutsua tätä Suomen lainsäädäntöä rikollisten hyysäyskulttuuriksi.

Arvoisa puhemies! Olen hiukan huolissani siitä, että me kansanedustajat kyllä hyvin usein juhlapuheissamme ja vaalikoneissa vastaamme, että me haluamme tiukentaa rikoslakia — varsinkin, kun rikokset kohdistuvat lapsiin. Me emme kuitenkaan todellisuudessa ole sitä tehneet esimerkiksi viime vaalikaudella, jolloin myös keskusteltiin tästä samasta aiheesta.

Nyt kun perussuomalaiset, kokoomus ja keskusta ovat hallituksessa, niin toivon ja haluan uskoa siihen, että nyt niistä puheista ryhdytään tekoihin. Siinä mielessä on tärkeää pitää tätä asiaa nyt esillä ja saada tämä ministerin kautta vietyä mietittäväksi jonkunnäköiseen työryhmään, jossa tämän lain korjaaminen tähän suuntaan tulisi toteutumaan.

Arvoisa puhemies! Uskon, että Suomessa me voimme parantaa ihmisten oikeusturvaa ja antaa oikean signaalin sillä, että me otamme vakavasti nämä törkeät rikokset ja lähemme niiden rangaistuksia tiukentamaan tosissamme.

Koska itse olen aikaisemmassa ammatissani myös toiminut 10 vuotta kriminaalinoorten parissa — niiden, jotka ovat vankilasta vapautuneet — tiedän, että myös näitä rikoksia itse tekevät haluavat tälle sektorille tiukempia tuomioita. He itsekään sanovat, että Suomessa on aivan liian pienet tuomiot, kun esimerkiksi ystävä surmataan tai tehdään seksuaalirikoksia. Olen kohdannut useita tällaisia henkilöitä, jotka itse rikostelevat mutta myös toivovat näihin tiukennuksia.

Joten jos kerran rikoksia tekevät henkilöt sekä lainsäätäjät ja julkinen mielipide, koko kansa, haluaa tiukennuksia, niin olisi häpeällistä, jos tämä eduskunta ei tämän hyväksi (Puhemies koputtaa) mitään kykene tekemään.

19.10 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Meri otti esille pieniin lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia ja niistä saatuja paljousalennuksia. Ainoa oikeudenmukainen menettely olisi paljousylennys.

19.11 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vielä täydennyksenä äskeiseen puheenvuorooni: Nyt kun täällä ei näitä oikeudenkäyntiliberaaleja näy puolustelemassa näitä matalia rangaistuksia, niin todettakoon, että sieltä joskus on esitetty sellainen näkemys, että sen takia tuomioita alennettaisiin, että vankilassa istuminen maksaa. Mutta tämä perusteluhan on täysin kestämaton siinä mielessä, että nyt kun meille on vaikka tullut turvapaikanhakijoita,

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

niin ne rahat kyllä kaivetaan, millä turvapaikanhakijat ylläpidetään. Meidän täytyy siis myös kaivaa ne rahat, millä pidetään rikolliset vankilassa.

19.11 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Viime viikolla olin paneelissa keskustelemassa näistä seksuaalirikoksista, se koski erityisesti niitä ja niiden rangaistuksia. Siellä oli sitten Krimolta tämmöinen henkilö, joka veti tätä projektia tästä oikeustajututkimuksesta. Hän esitteli sitten semmoisia kaavioita, että rangaistusten koventaminen ei ole yleensä vähentänyt rikollisuutta. Mutta siinä kaaviossa kyllä sitten oli kaikki rikokset, joten siitä ei sitten saanut selkoa minusta kyllä, mitä rikoksia se koski.

Paneelin lopuksi kuitenkin jostakin syystä päädyimme keskustelemaan siitä, että täällä on aikanaan kriminalisoitu lasten fyysinen pahoinpitely — tästä on joitakin vuosia, nyt en tarkalleen muista, milloin se oli — ja hän sitten totesi, että se kyllä sitten auttoi, ne ovat kovasti vähentyneet. Sitten minä sanoin, että no, nythän teillä on jo itselläkin esimerkki siitä, että kyllä jonkun teon kriminalisointi tai sen rangaistuksen koventaminen muuttaa ihmisten käytöstä. Että minusta hän oli siinä ristiriitainen.

Hän veti sitä oikeustajututkimusta, ja jotenkin oli vain semmoinen tuntuma, että toivotavasti sitten nyt siinä ei ole liikaa asenteellisuutta, kun jotenkin jo etukäteen oltiin sitä mieltä, että kovat rangaistukset eivät auta.

En minäkään siihen usko, että se, jos antaa 100 vuotta vankeutta, mitään auttaa — silloinhan ihminen tekee vielä kovempia rikoksia, jottei ainakaan jäisi kiinni. Totta kai siinä pitää joku tolkkua olla. Mutta jos ihminen esimerkiksi uusii rikoksen ja erityisesti lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia tai muita henkirikoksia, niin kyllä on hyvä kysymys myös se, että tulisiko hänen olla jossakin hoitolaitoksessa. Tuleeko meidän riskeerata meidän muiden turvallisuus? Tiedän, että moni vastustaa tätä minun ajatustani, mutta siinä olisi sitten aika ajoin testaukset, että onko hän parantunut. Ensin vankeusrangaistus ja sitten hoitoon saattaminen, koska minusta on tärkeämpää, että me, ketkä haluamme olla rauhassa, saamme olla rauhassa, ja sitten ne, ketkä eivät voi elää yhteiskunnan sääntöjen mukaan, ovat sitten pois pelistä. Näin minä tämän asian näen.

19.13 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Meri mainitsi tämän asian, että usein tätä perustellaan siten, että rikosten määrä ei vähene tai sitten välttämättä henkilö ei siitä parane, vaikka kuinka kauan olisi vankilassa. Tätä samaa perustelua kuultiin viime kaudella täällä, kun tästä samasta lakisisällöstä käytiin keskustelua, ja silloin nykyinen oppositio oli hallituksessa. Silloin täällä oli paljon puolustajia, jotka sanoivat juuri nämä argumentit, että ne rikosten määrät eivät siitä vähene, jos he istuvat kauemmin siellä vankilassa. Myös edustaja Mäkelä sanoi monesti saman argumentin, että se tulee maksamaan enemmän ja meillä ei ole rahaa käyttää siihen, että ihmiset istuvat vankilassa liikaa. Tällä kertaa nämä henkilöt eivät ole täällä näitä kantoja esittämässä, ehkä ne voimavarat loppuivat siihen äitiyspakettikeskusteluun. Siinä mielessä se on surullista, että me emme saa tähän kunnon debattia ja kunnon keskustelua aikaiseksi siitä, pitäisikö tämmöinen lainsäädäntö tehdä vai ei. Uskon kuitenkin, kun tässä on 28 perussuomalaisten kansanedustajan allekirjoitusta, tämän lakialoitteen menestymiseen. Selkeä enemmistön linja myös julkisissa mielipiteissä haluaa näihin lakeihin tiukennuksia.

Haluan myös muistuttaa siitä, että Suomessa on Pohjoismaitten liberaalein laintulkinta törkeissä rikoksissa. Vertailun vuoksi Ruotsin rikoslaki brottsbalken ei nimittäin lainkaan tunne edes aiduille ensikertalaisille niin nopeasti kuin puolen tuomion ajalla tulevaa alen-

Pöytäkirja PTK 41/2016 vp

nusta ja jo yksi kolmasosa -ajalla tapahtuvaa ehdonalaista vapautusta, vaan tämän lain sääntönä Ruotsissa on, että määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta on suoritettava vähintään kaksi kolmasosaa ennen ehdonalaiseen vapauteen pääsemistä. Siinä mielessä, kun ollaan katsottu monesti tuolta lännestä päin mallia, toivoisi, että näissä asioissa katsottaisiin mallia, että lähdetäisiin tälle tiukentamisen linjalle ja saataisiin selkeä signaali ennen kaikkea uhreille ja uhrien omaisille siitä, että lainsäädäntö turvaa ja haluaa tukea heille aiheutuneissa kärsimyksissä (Puhemies koputtaa) ja antaa rikoksenteikijöille oikeanlaatuisen tuomion. Emme voi olla unohtamatta myöskään sitä, että kyllä rikoksenteikijät joutuvat hyvin paljon miettimään sen jälkeen, jos tuomiot ovat oikeansuhteisia, kannattaako siihen rikokseen ryhtyä.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän päätän tämän puheenvuoroni ja toivon, (Puhemies koputtaa) että eduskunta suhtautuu tähän myötämielisesti.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 22.4.2016 klo 13.00. Täysistunto lopetetaan klo 19.18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen